

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 8

XV aastakäik

1939

Tellimise hind postiga:

aastas 150 senti
6 kuu peale . . 75 " "
1 " " 15 " "
Välismaale aastas 200 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toimetus: Tallinn, Pärnu 41,
krt. 3. Telefon 448-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.
Üksiknumber 15 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. kr. 50.—
1/2 " " 25.—
1/4—12.50 ja 1/8 lhk. " 7.25
Teksti ees — 50% kallim.

Kas ringkonna-, vabriku- või kutsealahaigekassa?

Karl Lukk,

Tartu üldhaigekassa asjaajaja*).

Mõnd aega on päevakorral püsinud ja meeli ärevil hoidnud uus haiguskindlustusseaduse eelnõu.

Niipalju kui avalikkusele teatavaks on saanud, kavatsetakse uue seadusega haiguskindlustuse ulatust laiendada ja kindlustada märksa laiemaid kodanikkude ringe kui see senini sündis.

Uue seaduse eelnõu peale panevad suuri lootusi need palgaliste ringid, kes loodavad endale soodustusi ja kaitset uuel seaduselt.

Teiste ringide poolt on juba nüüd mitmeid samme astunud, et uut seadust teha oma isiklikule seisukohale vastuvõetavamaks, arvestamata sejuures üldsuse heaolu ja huviseid.

Haiguskindlustusseaduse ulatuse laiendamise kavatsuste puhul on väga mitmesugustes seltskonnakihtides ja asjast „huvitatud ringides“ olnud mõttevahetusi, arutlusi ja seisukohavõtmisi ka haigekassa tüübi küsimuses.

Kas peab domineeriv olema ringkonna, käitise või kutseala haigekassa või isegi mõni muu eriline haigekassatüüp?

*) Eesti Haigekassade Liidu XVII kongressil 26. märtsil 1939. a. ettekantud referaat.

Oma kindlaid seisukohti, soove ja tõekspidamisi on avaldanud ning tarvilistesse kohtadesse neid kirjalikult ja ka suuliselt, delegatsioonide kaudu, esitanud ka säärased ringid, kelle huvipiirkonda kuulub haiguskindlustus ainult kui hea kaubatarvitaja.

Eesti haigekassade liikmeskonnal ja tegelaskonnal on haigekassa tüübi küsimuses oma kindlad seisukohad, mis on läbi arutatud ja kindlaks määratud haigekassade liidu kongressidel.

Ja nimelt: Eestis olgu domineeriv ringkonna haigekassa ja selle kõrval jäägu eluõigus ka praegustele elujõulistele vabriku haigekassadele.

Mitmesuguste „huviringkondade“ poolt avaldatud soove ja seisukohavõtte arvestades pidas Eesti Haigekassade Liidu juhatus vajaliseks esitada haigekassa tüübi küsimuse veel kord arutamiseks liidu kongressile.

Sundhaiguskindlustusel sellel kujul, nagu ta meil on maksev, on poolesaja aasta pikkune arenemistee seljataga. Haiguskindlustus on selle aja jooksul teinud läbi mitu kujunemisjärku.

On teada, et esialgselt oli domineeriv vabriku haigekassa ning üksikute tööalade haigekassade tüüp.

Ringkonna haigekassa (Saksa nõndanimetatud Ortskrankenkasse), oli esialgu nagu teatavaks hädaasjaks.

Ringkonna haigekassa pidi seal teostama haiguskindlustust, kus ei olnud eeldusi selleks, et vabriku või üksiku tööala haigekassa oleks küllalt elujõuline ja suuteline täitma abistamise ülesandeid, arvestades kassaliikmete liig väikest arvu.

Samadel kaalutlustel on ka meil Eestis rajatud esimesed ühised haigekassad, mis ei ole ka õieti muud kui ringkonna ehk territoriaalhaigekassad, haarates mitte ainult üht teatud kitsast tööala või vabrikut, vaid tervet territooriumi linna ja maakonna või mõne teise maa-alalise üksuse ulatuses.

Vabriku haigekassa tegevuspiirkond haarab ainult ühe vabriku tööliskonda, abistades ainult ühes vabrikus töötavaid isikuid ja nende perekonnaliikmeid.

Vabriku haigekassad on meilgi väga hästi tuntud, kuna nad on olemas meie suuremate käitiste juures Tallinnas, Narvas, põlevkivirajoonis ja mujal.

Ühe tööala ehk professionaalhaigekassa haarab aga ainult teatava piirkonna ühel ja samal tööalal töötavaid isikuid. See haigekassa tüüp on siis mõeldav, kui teatavas ringkonnas on võrdlemisi palju või isegi kaaluv enamus elanikkonnast tegev ühel ja samal tööalal.

Ühe tööala ehk professionaalhaigekassa tüüp on meilegi tuntud. Nii teame, et Tallinnas oli omal ajal trükitöölistel oma haigekassa. Kuid see haigekassa likvideerus vabatahtlikult ja ühines Tallinna ühise haigekassaga.

Kui ennesõjaaegsel Venemaal oli näiteks Tallinnas või Riias metallitöölise haigekassa, siis oli see küll mõeldav ja kuidagiviisi põhjendatud, kuna töölise arv nendel tööaladel tõusis kümnete tuhandeteni.

Meie oludes oleks professionaalhaigekassa mõeldav vahest ainult põlevkivirajoonis ja Narvas, kus on mitu tekstiilala käitist tuhandete töölisega. Teised tööalad meil on selleks liig väikesed, et need õigustaksid

oma professionaalhaigekassa olemasolu.

Kuid mõnedes ringides on siiski soov olemas professionaalhaigekassad looma hakata ja ellu kutsuda seda, mis mujal maailmas on juba ammu igavikku läinud. Kus need veel olemas, seal on nad jäänud nii-öelda „vana hea aja“ päranduseks.

Eestis ei ole praegu enam ühtki kutseala ehk professionaalhaigekassat. On järele jäänud vaid ühised ja vabriku haigekassad kui kõige elujõulisemad.

On teada, et ka rahvuslikke haigekassasid on olemas. Nii oli omal ajal Riias isegi juutidel oma eriline ühine haigekassa. Eestis rahvuslikke haigekassasid pole olnud.

Et haigekassa oleks elujõuline ja suuteline tõhusalt abistama oma liikmeskonda ja selle perekonnaliikmeid, selleks peab olema küllaldane liikmeskond, kes on võimeline kandma haigekassa peal lasuvaid kohustusi ja oma liikmemaksudega kindlustama küllaldase majandusliku aluse haigekassa edukaks tegevuseks.

Meie hõredalt asustatud maa ja senine kitsapiiriline haiguskindlustuse ulatus ei paku mingisuguseid eeldusi selleks, et kitsapiiriline ja väikest ringi ühel kutsealal töötavaid isikuid haarav kutseala ehk professionaalhaigekassa oleks elujõuline.

Rahvastiku hõredus meil ei paku selleks eeldusi ka siis, kui haiguskindlustuse ulatust peaks laiendatama.

Me teame oma kogemustest, et väikestel kääbushaigekassadel on märksa raskem abistamise ülesandeid täita kui suurtel haigekassadel, juba seepärast, et väikese haigekassa majanduslikud võimalused on liiga piiratud ja väikesel haigekassal on valitsemise kulud suhteliselt suuremad kui suurel haigekassal. Väikeste haigekassade juures on loomulik, et valitsemise kulud neelavad kuni ühe viiendiku tuludest. On isegi aegu olnud, kus mõnel haigekassal kassa valitsemine neelas ühe kolmandiku tuludest. Sellane olukord ei ole loomulik, kuna selle all kannatab kassaliikmete abistamine.

Haigekassade tegelased on alati selles veendunud olnud, et ringkonna-

haigekassa (meil ühised haigekassad) suudab oma ülesandeid kassaliikmete abistamise alal paremini täita kui mõni kitsapiiriline kutseala haigekassa.

Sellele äratundmisele on meil jõudnud asjaosalised ise juba ammu ja seepärast on meie kutsehaigekassad juba aastate eest läinud igavikku.

Ühise ehk ringkonna haigekassa parimuseks on see, et tal on suuremad majanduslikud võimalused oma ravi-asutuste, ambulatooriumide, apteekide, haiglate, suvekolooniate jne. ellukutsumiseks. Nende asutuste ellukutsumine kitsapiirilisel kutseala haigekassal käib üle jõu ja nende ellukutsumisel ei ole mõtet, kuna liikmeskond on liiga piiratud ja seegi on laiali pillatud üle maa, mille tõttu polegi vajadust raviasutuste ellukutsumiseks, kuna kutseala haigekassal pole oma raviasutuste ülalpidamiseks ja olemasolemise õigustamiseks vajalike tarvitajaskonda, s. o. kassa liikmeskonda.

Minule võidakse vastu vaielda ja öelda, et haigekassa ülesanne ei ole oma raviasutuste ellukutsumine. Kasutatagu juba olemasolevaid omavalitsuste ja eraraviasutusi ja apteeke.

Sageli on oma raviasutuste ja apteekide asutamine siiski möödapääsmatult vajaline, arvestades haigekassa erilist iseloomu.

Kõige uuema näite haigekassa oma apteegi avamise vajalisusest annab Riigi Teataja nr. 23 21. märtsist s. a.

Selles RT numbris on artikkel 171 all avaldatud „Ravimite hinnakirja määrus“, kus § 3 all loeme järgmist:

„§ 3. Eelmistes (1 ja 2) paragrahvides nimetatud hinnakirjade hindadest võivad apteegid anda hinnaalandusi arstiretseptiga väljastatavate, samuti originaalpakistes väljastatavate ravimite hindadest:

1) arstidele, loomaarstidele, hambaarstidele ja dentistidele, haigemajadele, sanatooriumidele, vesiravilatele, ambulatooriumidele, tervishoiu nõuandekohtadele ning Eesti Punase Ristile:

a) patentravimite hinnakirja hindadest, kui neis pole ette nähtud erihinda arstidele, kuni 15%;

b) teiste ravimite hindadest kuni 20%;

2) arstiretseptiga apteegist väljastatavate ravimite hindadest riigi, sõjaväe ja omavalitsuste teenistuses olevaile isikuile riigi, sõjaväe või omavalitsuste poolt tarvitamiseks lubatud ning käesoleva määruse § 1 p. 1 ja § 2

ettenähtud hinnakirja hindadest kuni 20% isikute eneste tasuda jäävast osast;

3) rohuteadlastele, nende abijõududele ning nimetatute ülalpidada olevaile perekonnaliikmeile apteegi juhataja äranägemisel;

4) „pro paupere“ apteegi juhataja äranägemisel;

5) teistele Sotsiaalministri loal, kusjuures enne loa andmist ära kuulatakse Rohuteadlaste Koja arvamust.“

Nii on selle määruse järgi kõigile võimalikele isikutele ja asutustele hinnaalandused ravimeilt kindlustatud, kuid haigekassadele selle määruse järgi ravimeilt hinnaalanduse saamine kindlustatud ei ole. Hinnaalandust tuleb § 3 p. 5 põhjal apteekide omnikelt välja kaubelda ja seda hinnaalandust võib apteek anda ainult „sotsiaalministri loal, ära kuulates rohuteadlaste koja arvamist“. Sellasesse halletsemisväärsesse seisukorda on surutud meie tööstuslike käitiste üle poolesaja tuhande isiku peale ulatuva töölikonna ja nende arvurikaste perekonnaliikmete tervise eest hoolitsevad organid — haigekassad. Igaüks mõistab isegi olukorda ja mul on sellele kõigele vähe juure lisada.

Kuidas seda määrust tegelikku ellu rakendatakse, ka sellest on juba näide olemas. Ühes värskes linnas, kus ainult üks apteek olemas, keeldus apteegi haldaja haigekassale ravimeilt hinnaalanduse andmisest. Haigekassa juhatus kaalus juba küsimust ravimite võtmise asjas teisest linnast. Kuidas küsimus lõpuks lahendati, pole teada.

Apteek on tervishoiu asutus. Tema sisustus maksab suuri summasid. Apteek peab töötama riikliku järelevalve all ja peab täitma apteekide kohta ülesseatud kulukaid nõudeid. Seepärast on apteekidele vajaline teatav kaitse. Kuid selle juures tuleb ka arvestada haigekassa kui võrdlemisi suure tarvitaja huvisid ja majanduslike võimalusi.

Oleme kaldunud kõrvale teemast, kuid see oli vajaline olukorra selgitamiseks.

Haigekassade killustamise vastu on mujalgi võideldud ja on ka tagajärgi saadud, nii et praegu on igal pool välisriikides domineeriv ringkonna haigekassa tüüp.

Minule meenub Läti haigekassade liidu kongress, millest umbes 15 aasta eest osa võtsin. Sel ajal oli Riias mitte vähem kui 18 haigekassat.

Sel kongressil oli päevakorras küsimus, kas tuleb eelistada ühiseid ringkonna haigekassasid või säilitada senine kord, kus tegutses terve rida kutsealalisi ja vabriku haigekassasid, isegi rahvuslikke haigekassasid.

Kongressi peaaegu üksmeelne otsus oli, et tuleb pooldada ühiseid, ringkonna, haigekassasid, kuna nende majanduslikud võimalused on märksa suuremad kui väikestel kutsealalistel haigekassadel.

Isegi Läti haigekassade liit sai oma alguse sellest äratundmisest, et ühine mine on vajaline. Nimelt astusid mitme Riia haigekassa tegelased juba enne haigekassade liidu olemasolu kontakti ühiste raviasutuste loomiseks, et teha arstiabi ja ravimite kättesaamist kassaliikmeile hõlpsamaks ja odavamaks. Selle kontakti reaalseks tulemuseks oli haigekassade apteegi asutamine Riiga, mis kujunes tol ajal oma retseptide arvult suurimaks Balti riikides.

Haigekassade apteegi korraldamise tegeliku töö juures haigekassade vahel loodud kontakti tulemuseks oli hiljem Läti haigekassade liidu asutamine.

Sel Läti haigekassade liidu kongressil toodi ette säärane kurioosum, et näiteks ühes linna ääres elav kassaliige peab minema mitme kilomeetri kaugusele teise linna ääre, et saada arstiabi või ravimeid oma haigekassa ambulatooriumis või lepinguarsti juures, selle juures mööda minnes tervest reast teiste haigekassade raviasutustest.

Toodi näitena ette ka sellane võimalus, et ühes suures majas elab 18 kassaliiget, igaüks eri haigekassast. Ja on võimalik, et kõigi 18 haigekassa haigekontrollörid kohtavad kõik ühel ajal ühes ja samas majas, kuna igaüks tuli oma haigekassa liiget kontrollima. Nii et kohal on 18 isikut, kuna üks oleks samu ülesandeid võinud täita mitte halvemini kui kohalolevad 18 isikut.

Et sellane korraldus on ebaotstarbekas ning ajast ja arust, see on vastu

vaidlemata selge. Kui me elame ratsionaliseerimise tähe all ja kõike ratsionaliseerime, mis ratsionaliseerida annab, siis tuleb asuda seisukohale, et ka haigekassade tegevus tuleb ratsionaliseerida selles suunas, et haigekassa väiksemate kulude juures saaks kätte suuremaid tulemusi. Peame ka sel alal minema käsitööstuse aluselt suurtööstuse alusele.

Ei tule asuda seisukohale, et on veel vaja kääbuslikke kutsehaigekassasid.

Nii on meil ja mujal jõutud ringkonna haigekassa kui tõepoolest elujõulise ja oma ülesandeid täita suutva haigekassa tüübi juure, mida tuleks arendada täiuslikuks nii oma korralduste kui ka ravivõimaluste poolest.

Raviasutused, moodsad füüsikaalse ravi kabinetid, apteegid, kliinikud, röntgeni ravi aparaadid jne. nõuavad suuri summasid ja neid võib muretseda ikkagi ainult suuremate majanduslike võimalustega ringkonna haigekassa, kel on ka tarviline abitarvitajate ring selleks, et eelnimetatud asutusi kasutataks täiel määral. Et raviasutused oleksid kasutatud ratsionaalselt — kui tarvitada seda tänapäeva lõöksõna.

Ringkonna haigekassa kui elujõulisema vajalikus on vist küllaldaselt põhjendatud.

Kuid me näeme ka teissuguseid püüdeid sel alal.

Omavalitsuslikul maailmaparandaja meierite seas tegi kihutustööd selleks, et mõnele sajale meierile asutada üleriiklik meierite haigekassa.

Me teame, et kätiste ametnikud Tallinnas tegid omal ajal katset oma ametnike professionaalhaigekassa asutamiseks. Ajendiks oli arvamine, et ametnike professionaalhaigekassa annab neile rohkem kui ühine haigekassa. Kuid see arvamine on väga petlik. Igat kassaliiget igal suvel kuuks või paariks tervisveele saata ei suuda ka sellased ametnikkude kutsehaigekassad.

Ametnikud on vastuvaidlemata oma palga poolest veidi paremas olukorras ja nendele haiguskindlustusmaks keskmiselt suurem kui tööliste laialistel hulkadel.

Kuid ei tule unustada, et oskustöölise seas on küllalt neid, kes kuuluvad küll tööliste hulka, kuid kelle teenistustasu ületab tihti keskmise ametniku palga, kusjuures 7—8-kroonine päevapalk ei ole mingi haruldus. Sealjuures on aga ametnike seas küllalt sääraseid, kes saavad 30—40 krooni kuus palka, millele vastavalt nad ka oma kohustusi haigekassa vastu täidavad. Nii et ametnikel ei tulegi nii väga soovida oma erihaigekassasid, või olgu siis, et ainult arijuhtidele ja direktoritele ning pearaamatupidajatele asutatakse professionaalhaigekassa, kust tuleb välja lülitada kõik väiksemapalgalised masinakirjutajad, käskjalad ja kõik ametnikud, kellede palk on väiksem.

Kuid tahtmine on taevariik ja eks igaüks püüa oma šablooni järgi õndsaks saada. Ja kui ametnikud kord oma haigekassa peaksidki saama, siis ei usu ma, et nad selle juures väga õnnelikud on.

Kõikide abitarvitajate soove saja-protsendiliselt täita ei suuda ükski haigekassa, ka mitte ametnike professionaalhaigekassa, see on päris kindel.

Kuid sellele killustamise teele on asunud ka apteekide omanikud, arstikond ja käitiste valdajaskond oma kutseesinduste kaudu.

Nende retsepti järgi „**Haiguskindlustuse läbiviimisel võimaldatagu territoriaalsete kindlustuskassade kõrval ka professionaalsel alusel ellukutsutavad kindlustuskassad**“.

Kui meie maa oleks nii tihedalt asustatud kui näiteks Belgia ja Holland või mõni teine Lääne-Euroopa riik, siis oleks sellase nõude ülesseadmine kuidagi mõistetav ja arusaadav. Kuid meie hõreda asustuse juures ei leia sellele nõudele muud põhjendust, kui ainult kitsa ringkonna kaukahuvi ja säärased kaalutlused, mis on kaugel heasoovlikkusest haiguskindlustusele.

Nendes ringides on domineeriv põhimõte, et haigekassa olgu sulase seisukorras, kel pole majanduslikku iseseisvust ega mingisuguseid majanduslikke võimalusi ega kaalu. Haigekassa olgu säärases seisukorras, et ta majan-

duslikult ei oleks võimeline asutama oma raviasutusi ega apteeke. Järelikult ta on tahestahtmata sunnitud jääma sõltuvaks olemasolevatest raviasutustest, vabalt praktiseerivatest arstidest ja vabamüügi apteekidest.

Sellest asjaolust tuleb otsida põhjendust rohuteadlaste ja Arstide Kojade nõudele, et võimaldatagu territoriaalsete haigekassade kõrval eluõigust ka kääbuselistele professionaalsetele kindlustuskassadele.

Seda nõuet ei püstitata mitte heatahtlikkusest kindlustatu vastu, vaid välja minnes oma isiklikest majanduslikest huvidest. Rohuteadlaste organisatsioonid rõhutavad alati ainult oma „kutsekaaslaste“ huvide kaitset. Kuidas üldsuse huvidega lugu on, see jääb hoopis kõrvale.

Kuid ka see majanduslike huvide riivamine on näiline ning väga petlik.

Mida laiem on haiguskindlustuse ulatus, seda laiematel ringidel on võimalus arstiabi kasutada, mille tõttu arstiabi, samuti ka arstimate tarvitamine tõuseb. Sellega ühes tõuseb ka arstkonna ja rohuteadlaste tegevus ja teenistus.

Haiguskindlustus on harjutanud elanikkonda arstiabi tarvitama õigel ajal.

Ei maksa karta, et haigekassa juhatuse või ametkond kuidagiviisi tikuks eelnimetatud erialadele. Selleks pole neil vajalist eriharidust. Iga mees jääb ikkagi oma liistude juure. Haigekassa juhatuse liige jääb oma töölaua taha ja rohuteadlane oma ladina kööki igal juhul, antagu siis arstiabi ja ravimeid abivajavale raha eest ringkonna või professionaalhaigekassa kaudu.

Seepärast ei ole põhjendatud rohuteadlaste ja arstkonna soov professionaalhaigekassade järele.

Kui on terve rida professionaalhaigekassasid, siis on märksa raskem ka kontrolli teostada selle üle, kas tööandja oma haiguskindlustuse kohustusi on õigesti täitnud.

Eksimused haiguskindlustusseaduse nõuete vastu on kahjuks siiski märksa sagedasemad kui see meie tööandjaskonna heale nimele on kasulik.

See asjaolu teeb kontrolli vajaliks.

Peale kõige arvan, et kutseala haigekassade olemasolu paneb lisakoolestusi ka tööandjale.

Võtame näiteks võimaluse, et rohuteadlastel, inseneridel, masinistidel, ametnikel ja töölistel on oma professionaalhaigekassad.

Mõnes suuremas vabrikus on need ametimehed kõik olemas — inseneri vabriku juhatajaks, rohuteadlane laborandi kohal jne.

Selle asemel, et sidet pidada ja teateid saata kogu personaali kohta ainult ühele haigekassale, tuleb professionaalhaigekassade olemasolu kõrval anda viiele või isegi rohkemale

arvule haigekassadest teateid, sinna makse maksa ja nendega sidet pidada.

Püütagu asja ühtlustamise ja lihtsustamise poole ja jäetagu kõrval separatistlikud püüded.

Haigekassade liikmeskonna ja tege-laskonna soov on olnud varemalt ja jääb ka edaspidi selleks, et ärgu hakatagu haiguskindlustusseaduse laiendamise puhul haiguskindlustuse kandjaid killustama. Olgu domineeriv ringkonna haigekassa tüüp ja nende kõrval praegu olemasolevad elujõulised vabriku haigekassad, senikaua kuni nad ise leiavad olevat vajalise ühineda ringkonna haigekassaga.

Mootorsõiduki juhtide tööaja küsimus

XXV rahvusvaheliselt töökonverentsilt

Aug. Gustavson.

Käesoleva aasta juunis Genfis toimunud rahvusvahelisel töökonverentsil oli Eesti töölistkonna suhtes tähtsaimaks punktiks teisel lugemisel mootorsõiduki juhtide tööaja reguleerimise küsimus. Lõpptulemusena võeti konverentsil selles küsimuses vastu üks konventsioon ja neli rekommendatsiooni. Vastuvõetud konventsiooni sisu on kokku võttes järgmine.

Konventsioon hõlmab kutselisi maantee-transportis kasutatavate sõidukite juhte ning nende abilisi ja teisi tööjõude, kes kauba- või reisijateveo huvides palgalistena sõidukiga kaasa sõidavad. Maantee-transporti sõiduki all mõistetakse kõiki mehaanilise jõuga liikuvaid sõidukeid, kuulugu need siis kas avalike või erasutuste või isikute valdusse, missuguseid kasutatakse reisijate või kaupade veoks avalikel teedel tasu eest või selle ettevõtte huvides, kes ekspuaterib sõidukit.

Vastavatel võimalustel on lubatud teha erandit ja konventsiooni mitte kohaldada isikuile, keda kasutatakse isiklike eraautode, haiglate poolt haigete ja vigastunute veoks määratud sõidukite juhtimisel, mitmesugustel pääste- ja abistamistöodel, riigi-

kaitse, politsei ja muudel administratiivülesannete sooritamisel, samuti eranditult põllumajanduse ja metsanduse ettevõtete omavedudel. Erandid on lubatud ka sõiduki omaniku ja tema perekonnaliikmete suhtes eeldusel, et selle tagajärjel ei teki kahjulikku võistlust või õnnetuse riski isikuile, kelle suhtes konventsiooni kohaldatakse, samuti hädaohtu avalikule julgeolule.

Tööaja all selle konventsiooni kohaselt mõeldakse aega, mille kestes vastav isik on tööandja või tema voliniku käsutuses, sõiduki omaniku ja tema perekonna liikmete suhtes aga aega, mille kestes viimased on seotud tööga ühenduses sõidukiga, selle reisijatega või kaubaga. Mõiste „tööaeg“ sisaldab:

- 1) tegelikku tööd sõiduki kasutamisel;
- 2) ettevalmistavat ja abitööd;
- 3) oote- ja valveaega, samuti
- 4) töö katkestused ja puhkused, missugused ei ületa vastavate võimude poolt määratud kestust.

Edasi konventsioon defineerib, mida mõista tegeliku töö, ettevalmistava ning abitöö ja valveaja all.

Konventsioon määrab, et konventsioonile alluvate isikute tööaeg ei või

tõusta üle 48 tunni nädalas. Pikem tööaeg on lubatud vastavate võimude nõusolekul isikute suhtes, kellede töö sisaldab suurel määral abitööd või valveaega.

Vastavate võimude nõusolekul on lubatud tööaega korraldada nii, et mõnel nädalal see ületab lubatud 48-tunnilise piiri, missugune aeg vastavalt kompenseeritakse mõnel teisel nädalal. Igal tingimusel peavad vastavad võimud määrama tööaja piiri, mida ei tohi nädala töö ületada, samuti nädalate arvu, mille suhtes peab esinema keskmiselt 48-tunniline tööaeg.

Konventsioon määrab, et normaalne tööaeg ei tohi ületada 8 tundi päevas. Vastavate võimude nõusolekul on lubatud poolte kokkuleppel mõnel päeval tööaega pikendada, kuid normaalselt mitte üle ühe tunni päevas, misugune pikendus tuleb kompenseerida tööaja lühendamisega mõnel teisel päeval. Erandid on lubatud isikute suhtes, kelle tööaeg sisaldab palju oote- ja valveaega ning mitmesuguseid abiteid.

Vastavad võimud peavad määrama kindlaks minimaalse puhkeaja kahe tööpäeva vahel. Pikem tööaeg on lubatud vastavate võimude nõusolekul, kui ei ole saada küllaldaselt õppinud töajõude. Tööaega on lubatud pikendada ning puhkeaega vähendada mitmesugustel force majeure erijuhtudel, nimelt õnnetusjuhtumel, ettenägematul ühenduse katkemisel, vilunud töajõu ootamatul ja ettenägematul puudumisel, keda ei saa kohe asendada uue vastava töajõuga, abistamistöödel maaväringu, uputuse, tulikahju, epideemia ja muudel niisugustel hädajuhtudel, samuti muudel hädatarvilistel oludel üldsuse huvides.

Vastavad võimud võivad lubada ka ületunde, kusjuures olgu määratud, missugusel juhtumil ja kujul ületundideks luba antakse, samuti olgu määratud ületunnitasa, mis milgi juhul ei või olla vähem kui 1,25-kordne normaaltsa. Ületundide norm ei või ületada 75 tundi aastas, kui tööaeg on arvestatud keskmise normi alusel üle mitme nädala või 100 tundi aas-

tas, kui peetakse kinni täpselt 48 töötunnist igal nädalal.

Vastavate võimude nõusolekul on teatud olukordadel lubatud neid ületundide piire ületada, kuid sel puhul olgu ületunnid tasutud mitte vähem kui 1,5-kordselt harilikku töötunniga võrreldes.

Konventsioon määrab, et ükski sõiduki juht ei või juhtida katkestamatult oma sõidukit üle 5 tunni. Vastavad võimud peavad määrama, kui pikk vaheaeg loetakse sõidu katkestuseks.

24 tunni kestes tuleb võimaldada isikuile, keda see konventsioon hõlmab, vähimalt 12-tunniline katkestamatu puhkus. Erijuhtudel on lubatud, vastavate võimude nõusolekul, selles erandid.

Iga 7-päevases perioodis tuleb võimaldada üks kord vähimalt 30-tunniline katkestamatu puhkus, millest vähimalt 20 tundi langegu samale kuu-päevale. Edasi konventsioon määrab, et kõikide erandite ja konventsiooni elluviimise määruste suhtes vastavad võimud peavad konsulteerima töandjate ja tööliste organisatsioonidega, kus sellased eksisteerivad. Samuti nõuab konventsioon, et vastavad võimud peavad korraldama ja teostama küllaldasest kontrolli konventsiooni määruste rakendamisel ja täitmisel nii garaazides, depoodes kui ka teedel. Iga töandja on kohustatud pidama vastavaid raamatuid töö- ja puhkeaja märkimiseks, missuguste raamatute vorm määratakse kindlaks vastavate võimude poolt. Samuti peab antama igale töölisele isiklik kontrollraamat, kuhu märgitakse tema töö kestus, puhkus ja töö iseloom. Need raamatud peavad olema alati kättesaadavad kontrollivaile isikuile.

*

Lisaks kirjeldatud konventsioonile võeti vastu, nagu ülal märgitud, rahvusvahelisel töökonverentsil 4 rekomendatsiooni. Esimene annab lähemaid juhtnööre töölisele antava isikliku kontrollraamatu sisu ja sissekanete tegemise kohta. Teine rekomendatsioon soovitab riikidele täpsemalt määratleda öötöö mõistet transpordi

alal ja anda täpsemaid juhtnööre öö-töö korraldamisel. Kolmas rekomen-datsioon tunnustab tööandjate ja töö-liste omavaheliste kollektiivsete kok-kulepete tähtsust ja soovitab riikidele seda kõigiti arendada konventsiooni elluviimise hõlbustamiseks, ning nel-jas soovitab riikidele reguleerida ka isiklike sõiduautode juhtide, kes kon-ventsioonile ei allu, töö- ja puhke-aega.

*

Rahvusvahelist konventsiooni, mis reguleeriks palgaliste mootorsõidukite juhtide tööaega rahvusvahelises ula-tuses, nõudsid ning ootasid vastaval

alal töötavad isikud juba ammugi ning töökongverentsil vastuvõetud konvent-siooni saavutamisel on m. s. rahvus-vahelisel transporttöölise föderat-sioonil suured teened. Kuid üks asi on rahvusvahelise konventsiooni vas-tuvõtmine rahvusvahelisel töökongve-rentsil ja hoopis teine asi on selle elluviimine mitmesugustes maades. Konventsiooni vastuvõtmine ei tä-henda veel selle tegelikku elluraken-damist. Vastavatel kutseorganisat-sioonidel kõikides maades seisab nüüd ees suur ülesanne saavutada konventsiooni ratifitseerimist ja selle tegelikku elluviimist.

Töölisperekonna majapidamine ametliku uurimise alusel

L. Johanson.

Töölisperekonna majapidamise kohta puu-dusid varemalt erapooletud ja autoriteetsed andmed, Tuli otsustada nende andmete järgi, mida avaldati töötasu, elumaksumuse, korteri-üüri ja muude elutingimuste kohta, millest on sõltuv töölisperekonna majapidamine ja hea-olu. Ka võis nende andmete täiendamiseks ja illustreerimiseks kasutada tegeliku elu koge-musi ja elupilte.

Nüüd on meil töölisperekonna majapida-mise hindamiseks kasutada töölisperekonna büdžeti uurimuse andmed. See uurimus korral-dati 1. aprillist 1937. a. kuni 31. märtsini 1938. a. Riigi Statistika Keskbüroo poolt, kes ka andmed on läbi töötanud. Uurimuse tule-mused on avaldanud Hugo Reiman Eesti Statistika kuukirjas. Need andmed on saadud 206 leibkonnalt Tallinnast, Tartust, Narvast, Pärnust ja Harjumaalt. Kuigi see arv ei ole küllaldaselt suur, siiski saadud andmed anna-vad enam-vähem ligilähedase pildi töölispere-konna tuludest ja nende tulude kulutamisest, millest võime ustavalt järeldusi teha tööliste majanduslikust ja vaimsest elutasemest.

Vaatlusele on võetud peamiselt meespea-dega, eeskätt 3—4-liikmelised kui tüübilised leibkonnad. Tööhäruude järgi seisavad esiko-hal metalli-, tekstiil- puu- ja ehitustöölise leibkonnad. Kuutulu suuruselt leibkonnad eri-nevad suuresti, alates 51 kroonist ja lõppedes 267 krooniga.

Uurimus näitab tähelepanuväärivat tõsi-asja, et leibkondade koostis erineb jõukusrüh-made järgi suuresti ja reeglipäraselt: alates 5-liikmelise madalaima rühmaga leibkonna suu-ruse langedes nende jõukus tõuseb ja ühes sellega elatusalus tugevneb. 5-liikmelistel leib-kondadel on kasutada ühe liikme kohta alla 25 krooni kuus, kuna kõrgemas rühmas 2,5-liikmelistel leibkondadel on kasutada liikme kohta üle 66 krooni, seega enam kui 2,5 korda rohkem. Seejuures on mõõduandev eeskätt lasterohkus: madalaimas jõukusrühmas on neid 3,4, kõrgeimas vaid 0,5. Siit võime järeldada,

et mida jõukam on leibkond, seda vähem on lapsi, aga ka ümberpöörduvalt: mida enam on lapsi, seda vähem langeb üldiselt toidulaualt iga üksiku osaks. Siin on ka põhjendus, kui väga tarviline ja tähtis on lastekasvatuse sei-sukohast üldine lasteabiraha maksmise korral-dus, aga ka muud sotsiaalpoliitilised vahendid lasterikaste perekondade toetamiseks ja soo-dustused lastekasvatamiseks.

See kõik on tarviline, et vähendada laste suuremust, kasvatada ka kehvides perekon-dades lapsi terveiks kodanikeks. Erilist tä-helepanu sunnib pöörama sellele küsimusele ka rahva loodusliku juurekasvu vähesus ning kõrge surevus, eriti laste keskel.

Jõukuse tase on sõltuv mitte üksnes leib-konna suuruselt, vaid kahtlemata ka leib-konna tulust — tuletab meele oma ülevaates H. Reiman.

206-e vaatlusele võetud tööstustöölise leibkonna keskmine puhas sissetulek uurimusaasta kestes oli ümarguselt 1452 kr., mis on kuu kohta 121 kr. Selles summas on võlgu 2,4%, neist peamiselt kaubakrediiti 1,8% määral, vallasvara müügist ja ainetega tagavarade kasutamist 0,7% ja hoiuste tagavarade kasu-tamisest 0,6%.

Tulust on vaid 73,1% leibkonnapea teenis-tus, mille osatähtsus on suurem madalamais tulurühmades ja, vastupidi, väiksem kõrgemais. Kõrgemat kuutulu on saavutanud vaid need leibkonnad, kust esineb tööjõuna ka leib-konnapea abikaasa ja veel teisi liikmeid (pea-miselt tööealisi lapsi). Toetusi ja kinke on saanud 86,4% leibkonnast ning nii ühiskond-likku kui ka eraabistamist. Ühiskondliku toetusena esinevad kõik hoolekandelised abi-summad, ka koolis tasuta saadud toit ja riie-tusesemed. Sotsiaalse kindlustuse tuluna esi-nevad peamiselt haigekassaliikmete haigusabi-rahad ja erandjuhtumel pensionid. Teistest tuludest märgitakse kostiliste ja allüürnike pidamist jne.

Nagu sellest nähtub, on Eesti tööliste leibkonna peavõtte töötasu nii madal, et paratamatult peavad perekonnast väljas töötama ka naine ja lapsed, viimaste alaealisuse korral aga on tööliste perekonnad sunnitud kasutama isegi hoolekandelist abi.

Uurimustes märgitakse, et tööliste ei suuda oma eluvajadusi rahuldada tavalise teenistustasuga peatöökohast, vaid nad teostavad seda suurel määral teiste sissetulekute abil, mis kõiguvad tururühmade järgi 25,4—53,4% ulatuses ehk keskmiselt 30,6% ümber. Eesti tööliste leibkonna, nii-nimetatud perekonnatoitja, tulu peatöökohas — 73,1% — on väiksem kui näiteks Poola, Soome, Saksa Daani, Rootsi ja Norra tööliste leibkonnapeal, viimases riigis on see 87,1%. Eesti tööliste leibkonna liikmete teenistuse protsent on ka suurem kui eelloetletud riikides. See on 14,6, Norras aga 5,2. Muud tulud Eestist, kus see on 9,7%, on suuremad Saksas — 10,6% ja Soomes — 11,2.

Neist andmeid tuleb järeldada, et perekonnapea töötasu küsimusel on suur tähtsus. Praegune seisukord, kus perekonnapea ei suuda oma perekonnaliikmeid toita, on ebaloomulik ja ebaterve.

Vaadeldes väljaminekuid märgivad uurimused säästu 6,4%. Tähelepanu köidab kättesaamata palk, mis teeb leibkonna kohta keskmiselt 13,45 kr. Vallasvara ja tagavara soetavad tööliste leibkonnad vähe — 0,3% ulatuses kuludest. Siia hulka on arvatud majapidamistarvete, korterisisustuse, kehakatte ja ärilise otstarbega vallasvara, samuti toidu- ja kütteainete jäägid uurimisaja lõpuks. Võlg tuli tasuda ühel kolmandikul uuritud leibkonnadest 1,6% kuludest.

Leibkonna keskmisest kuutulust — 112,83 kr. — läheb toitluskuludeks 41,8% ehk keskmiselt leibkonna kohta kuus 47,14 kr., ühe täistoidustatu kohta 17,14 krooni. Kõrtsi- ja suitsetamiskulu (alkohol ja tubak) nõuab kuus leibkonnalt keskmiselt 3,9% ehk 4 kr. 42 s., sellest alkoholikulu on kuus vaid 1 kr. 88 s., kuna ülejääv osa läheb suitsetamiseks.

Sellest võib järeldada, et suitsetamine nõuab küllalt suurt kulu, kuna kulutused alkoholile ei põhjusta kõnelemist alkoholismist tööliste keskel.

Korterikuludeks läheb kulude üldsummast 16,8%, sellest korteriüüriks 12,0%, muu osa korteri korrashoiuks. Koos kütte- ja valgustuskuludega — 4,1% — on elamukulu osatähtsus 20,9% kuludest ehk 28,0% leibkonnapea teenistusest peatöökohas. See protsent on võrdlemisi suur. Seejuures tuleb meeletuletada töölistkortereid nende puudustega ja väiksusega.

Kehakatteks, riitusele ja jalanõudele, kulutatakse 15,4% ehk ühe leibkonna kohta keskmiselt kuus 17 kr. 34 s.

Tervise eest hoolditsemine koos sotsiaalkindlustusega nõuab 3% ehk keskmiselt kuus 3 kr. 36 s. leibkonna kohta.

Maksudeks läheb 0,8%.

Hariduse ja muu vaimse kultuuri ning meelelahutuse kuludeks läheb leibkonnalt 5,4% ehk keskmiselt leibkonna kohta kuus 6 kr. 12 s.; neist kuludest on üks suurimaid raadio-

maks ja aparaatide ostukulud, mis teeb leibkonna kohta kuus 2 kr. 01 s., mis on seletatav sellega, et viimasel ajal on väga rohkesti uusi aparaate muretsetud.

Koolikulu on 1 kr. 36 s., raamatute, ajakirjade ja ajalehtede kulu 1 kr. 17 s. kuus. Vabariiduse, kunsti- ja spordiharrastuste, kino, kultuuriliste organisatsioonide, muu meelelahutuse ja kiriku liikmemaksude summad on väikesed, kuigi — kokku 1,4% — ületavad nii kooli- kui ka kirjanduse kulu.

Nendest kuludest paistab silma, et raamatuid, ajakirju ja ajalehti ostetakse vähe. Keskmiselt vististi 1 kr. 17 s. kuus läheb suurelt osalt ajalehtede ostmiseks, kuna raamatuid ostetakse vaid üksikuid aastas.

Raamatute lugemisest aga see veel pilti ei anna, sest tööliste leibkonnadel on võimalik kasutada avalikke raamatukogusid ning ka töölisorganisatsioonide omi, mis mõnel organisatsioonil on õige suurearvulised ja väärtuslikud. Jääb vaid soovida, et raamatuid enam loetaks ning, kui neid osta ei suudeta, siis raamatukogusid kasutada.

Organisatsioonide liikmemaksu vähesust võib seletada organisatsioonidest siiski väheses osavõtuga: ei kuulu ju kõik tööliste veel isegi mitte oma kutseorganisatsioonidesse. Teistes kultuurilistes ja spordisorganisatsioonides kaastöötajaid on ka väga piiratud arvul.

Side ja liiklemine — kirjavahetus, post, telefon ja telegraaf, reisimine, sõidukulu — on nõudnud 2,3% kuludest.

Võlaprotsentideks ja vekslipaberite ostuks läheb väike summa — 0,2%, millest järeldatakse, et tööliste hangivad laenusid rohkem väikeste summadena tutvuskonnast, vältides pangalaene, mille saamine töölistel n-n sõbravekslitega on raske, kuna laenu tasumine väikesel palgal juures ka on küsitav.

Väljaselavate perekonnaliikmete ülalpidamiseks, kinkideks, annetusteks ja toetusteks kulutatakse 2,5%.

Uurimus näitab, et kostiliste ja allüürnike pidamine võib tööliste leibkonnadele kasu asemel ka kahju anda.

Perekonnasündmuste, nagu pulmade, matuste, varude, leeri jne., kulud on 0,1%.

Uurimuse juures toodud võrdlusest nähtub, et tööliste leibkonnade toitluskulude protsent on Eestis suurem kui Daanis, Norras ja Lätis; väiksem kui Rootsis, Saksas, Soomes, Poolas; korteriüüri ositus on suurem kui Norras, Poolas, Rootsis; kehakatte ositus suurem kui kõigis eespool nimetatud riikides.

Korteriüüri kohta olgu tähendatud, et kui leibkond saab suuremat tulu, siis võib ta ka suurema protsendi kulutada korterile, see on, ta võib endale üürida parema korteri. Samuti võib suurema tuluga perekond enam kulutada toitlusele, kuigi üldsummas see teeb kuludest väiksema protsendi kui madalalpalgalistel. Madalama tuluga leibkonnas tuli toitluskulud ühe täistoidustatu kohta kuus 12 kr. 81 s. ehk päevas 43 s., kõrgema tuluga leibkonnas aga 22 kr. 04 s. ehk 73 senti päevas. Jõukuse suurenedes langeb leiva ja jahuainete, kartuli, suhkru, taimeõli ning rasva ja veidi ka kala osatähtsus, kuna tõuseb puuviljade,

maius- ja maitseainete, koorevõi, munade, lihasaaduste ja karastusjookide kulu osatähtsus. 43 senti päevas kulutada toitlusele ei tähenda mitte ainult ühekülgselt toitlustamist, vaid ka juba alatoitlust.

Jõukuse kasvades tõuseb ka korterisisustuse ja korrashoiu kulu.

Riietuskulu suureneb vastavalt jõukusele: madalaimas rühmas esineb see kulu ühe täistoidustatu kohta kuus 2 kr. 03 s. ehk 9,4%; kõrgeimas tulurühmas 11 kr. 09 s. ehk 15,9%. Ühes jõukusega tõusevad eriti üliriiete, pesu ja muude riietusesemete kulud, aga ka ihupuhutuse kulud. See tähendab, madala tuluga töölisleibkonnad piiravad isegi tarvilise ihu- ja voodipesu ja ka saunaskäimise kulusid, surudes neid oma üldise tulu raamidesse, hoolimata sellest, et see tervishoiuliselt ei ole soovitatav.

Vabatahtlik kindlustus puudub madalamais tulurühmis, kuna see kulu näitab tõusu koos elatustaseme tõusuga.

Huvitav on ka tähele panna, et ühes jõukuse tõusuga langeb koolihariduse kulu osatähtsus, mis on otseses sõltuvuses kooliskäivate laste arvust, keda jõukamais rühmis on palju vähem kui kehvemais, kuna aga koos jõukusega tõuseb raadio-, kino-, kunsti- ja spordiharrastuse ning meelelahutuse kulude osatähtsus.

Ka side- ja liiklemiskulud sõltuvad jõukusest, kasvades koos tulu suurenemisega.

Uurimustest järeldatakse ka, et suuremate tuludega perekondade väljaselavad liikmed saavad veel perekonnatuludest toetust, kuna madalama tuludega perekondades nad ise peavad end täieliselt elatama.

Ka alkoholi tarvitamise kulud kasvavad koos jõukusega. Uurimus tõendab, et jõukuse tõustes kasvab alkoholikulu igal kujul, nii viina, veinide, õlle, koduveinide valmistamise kui ka lihtsalt kõrtsikulude alal, kuna tubakakulu suhteliselt väheneb, kuid absoluutselt tõuseb. Tubakakulu ühe täistoidustatu

kohta oli kuus madalaimas rühmas 71 s., kõrgeimas 1 kr. 71 s. See on muidugi keskmiselt võetud.

Toitluskulude kohaselt arvestatult oli ühe täistoidustatu kohta kuus toitluskulu: Tallinnas 15,65 kr., Tartus 14 kr. 42 s., Narvas 14 kr. 58 s. ja Pärnus 14 kr. 21 s.

Korterikulud koos kütte ja valgustusega oli: Tallinnas 19,4%, Tartus 17,7%, Narvas 13,20% ja Pärnus 16,4%.

Kehakattekuulu protsent oli kõige suurem Tartus, kõige väiksem Narvas.

Hariduse ja kultuuri alal ületab Tallinn teisi linnu kirjanduskuludega, kuna aga tema raadio-, kooli- ja spordikulud on madalamad. Raadiokulude poolest on esikohal Narva.

1937/38. a. uurimust võrreldes 1925. a. andmetega tuleb H. Reiman otsusele, et Tallinna töölise elatustase näitab 12 a. jooksul märgatavat tõusu. Toitluskulude osatähtsuse langes on paranenud ka toitluse kvaliteet. Kehakatte osatähtsus on jäänud endisele kõrgele tasemele.

Niisugune on üldjoontes tööstustöölise leibkonda büdžetiurimus, millest peegeldub töölisperekonna majapidamine, töölise elutase.

See uurimus koos palgaolude, töötingimuste, haiguste, suremuse ja muude sotsiaalsete nähtuste ja pahede kohta käiva statistikaga ja läbitöötatud andmetega annab väärtuslikku materjali selleks, et jõuda põhjendatud seisukohale, mida on tarvis teha töölise elutaseme tõstmiseks, missuguseid sotsiaalpoliitilisi ja tööõiguslikke vahendeid ja reforme on vaja selleks käsitusele võtta.

See uurimus näitab arvudes ja protsentides, mis lubavad võrdlusi teha sellega, mida terve elu vajab, selge ja tõelise ülevaate sellest, mida võib töölisleibkond endale lubada selle tuluga, mis ta saab töö läbi. Me suudame ka, kõrvutades neid andmeid tegelike vajadustega, otsustada selle üle, millest töölisperekonnal on puudus.

Tööõiguse arengust Ameerika Ühendriikides

Ilmar Rebane

Kollektiivsed töösuhted Roosevelt'ist saadik.

Kollektiivsete töösuhete ja töötulide õiguslik käsitlemuutub oluliselt president Roosevelt'i ajal antud 1935. a. National Labor Relations Act'iga, mida selle koostaja senaator Wagneri järgi nimetatakse Wagner-Act'iks. Selle seaduse sissejuhatuses toonitatakse, et töölise esindajate ja tööandjate vahel kollektiivsete töötulide lahendamiseks kollektiivsete läbirääkimiste mittetunnistamine, töölisele õiguse eitamine seks puhuks esindajate valimiseks, viib streikideni ja teiste töövõitlusvahendite rakenda-

miseni, mille tulemuseks on kaubandusliku käibe ja selle rahuliku arengu tõkestamine. Kui ühelt poolt töölisel puudub vabadus takistamatult liituda majanduslikesse ühendustesse, tööandjad aga võivad vabalt ühineda mitmesugustesse ettevõtjate ja omanike organisatsioonidesse, siis selle tulemuseks on kaubanduse pidurdamine ja võimalike majanduslike surutiste teravdamine. Kollektiivse tööõiguse arendamine osutub neil põhjusil tarviliseks.

Sellasele tööõiguslikule seadusele ainuliselt kaubandusliku lähtekoha valimine on põhjendatud Ühendriikide

parlamendi piiratud seaduseandliku kompetentsiga (interstate commerce).

Kõrgem kohus tunnistas 1937. a. selle seaduse põhiseadusepärasust kuulsas otsuses, mis osutus nurgakiviks Ühendriikide põhikorraõiguse arengus ja tähendab täielist murrangut kõrgema kohtu senistes seisukohades. Selle otsuse alusel on tunnustatud edaspidiselt terve rea sotsiaal-seaduste kehtivust. Kõrgema kohtu suuna muutus olenev nähtavasti Roosevelti kavatsusest hankida presidendile õigust nimetada 70 aasta vanuse piiri ületanud kohtunike asemele uusi, põhjendusel, et kõrgema kohtu raugad on reaktsioonilised. Kuna üks kõrgema kohtu liikmeist muutis oma seisukohti Rooseveltile soovitavas suunas, mille tulemusena Roosevelti sotsiaalseadused tunnistati põhiseadusepäraseks 5 häällega 4 vastu (varem oli häälte suhe olnud vastupidine), siis langes kohtureformi vajadus ära.

Eelnimetatud otsuses kõrgem kohus toonitab esmakordselt, et töörahu, mida peab kindlustama kollektiivne tööõigus, on osariikidevahelise kaubandusliku käibe eelduseks. Kuigi tööstusliku toodangu ja selle müügi üksikud operatsioonid toimuvad üksikutes osariikides, on need sisuliselt sedavõrd seotud, et neid tuleb käsitleda riikidevahelise kaubandusliku käibe seisukohalt. Eelnimetatud otsus tõendab, kui venivalt tõlgitsetakse Ameerikas põhiseadust ja missugust akrobaatikat peab kohus rakendama seaduste põhiseadusepäraseks tunnistamiseks.

Wagner-Act loendab rida toiminguid, missugused tööandjail kui mitteausad (unfair) on keelatud, nagu näiteks tööliste takistamine osavõtul kutseühingulisest tööst, nende vallandamine või mittepalkamine samal põhjusel, kollektiivsetesse läbirääkimistesse mitteastumine või nende takistamine. Seadus määrab, et seda ei tohi mõista nii, et see streigiõigust takistaks või piiraks. Streikijaid loetakse edasiolevaiks töösuhtes. Selle seadusega luuakse eriline kohtutaoline amet (National Labor Relations Board). Selle ameti ülesandeks on jälitada ja otsustada tööandjate mitte-

ausate toimingute üle sihiga neid keelda või õigusevastaselt vallandatud töölisi uuesti töösse rakendada, kadumaläinud palka välja makstes. Ei nõustu tööandjad selle ameti otsustega, kandub toimetus üle harilikele kohtuile. Jatkuvalt on ameti ülesandeks korraldada käitistes kollektiivsete läbirääkimiste pidamiseks esindajate valimine, juhul aga, kui tööliste enamuse tahe nähtub valimistagi tunnustada vastavale kutseühingule õigus töölisi esindada tööandja ees.

Ameti liikmed nimetatakse presidendi poolt ja nad kasutavad ulatuslikke õigusi, mis peavad kindlustama nende sõltumatust. Nimetatud amet on küll kohtutaoline, kuid ometi sõltumatu administratiivasutus. Teiselt poolt aga kuulub käesolevale ametile seoses seaduste rakendamisega ka õigus seaduste seletamises. Ühendriikides nimetatakse ametit selle pärast ka seaduseandlusasutuse taoliseks asutuseks. Anglo-Saksa maades, kus kirjutatud õiguse osatähtsus on üldiselt vähene ja suures ulatuses õigusi ja kohustusi pidestatakse tavaõigusest ja kohtu tegevusest, on seesuguse asutuse osatähtsus sel määral suur, et kollektiivsed läbirääkimised ei saa kujuneda paljateks vaidluskohtadeks, vaid tööandjad püüavad tõsiselt kokkulepete saavutamisele.

Ameti asutamisest saadik keerleb selle ümber ajakirjanduses ja avalikus arvamises äge vaidlus. Niihästi seadusele kui ka ameti liikmetele heidetakse ette erapoolikust ja ühekülgset kutseühingute kasuks üldse ja eriti radikaalse John Lewise poolt juhitud tööstusharu organisatsioonide (Committee for Industrial Organisation) kasuks. Väidetakse, et samad isikud, kes ametites toimivad süüdistajatena, on nendes ka kohtunikeks, mis õõnestavat kodanike usku kohtuvõimu õiglusse ja erapooletusse. Ometi tuleb tähendada, et ametid alluvad harilike kohtute kontrollile. Eelnimetatud arvustus tuleneb mitte ainult kodanlikelt ringidelt ja tööandjailt, vaid ka vanem ja mõõdukam W. Greeni poolt juhitud kutseühinguline keskorganisatsioon (American Federation of Labor), milline on üles ehitatud kut-

sealase organiseerumise põhimõtetele, toonitab 1938. a. oktoobris täitva nõukogu istungil vastuvõetud resolutsioonis, et käesolev amet on osutunud Lewise organisatsiooni esivõitlejaks ja sellele liikmete värbajaks. Ameerika oludes konservatiivne ajaleht „New-York Times“ pöördub tihti oma juhtkirjades Wagner-Acti ja selle rakendamise vastu.

Ameti enda poolt avaldatud statistika näitab tõepoolest, et Lewise organisatsioon on võtnud umbes kaks korda nii palju valimisi käitistes kui Greeni organisatsioon. Selle ameti üksikud liikmed on väljendanud Lewise organisatsiooni esindajatele, et amet neid ei jäta hätta. Peaaegu kõik juhud, mida amet on lahendanud, on lahendatud tööandjate kahjuks. Juba kahel esimesel tegevusaastal tuli ametil tegelda enam kui 11.000 tüliküsimusega, mis haarasid ligi 3 milj. töolist. Viimasel ajal sagenevad nõudmised Wagner-Acti muutmiseks nii tööandjate kui ka Greeni organisatsiooni ridades. 1939. a. algul amet kaotas tähtsas küsimuses kõrgemas kohtus. Viimati nimetatud kõrgema kohtu otsus evib suurt tähtsust kollektiivse tööõiguse edasisele arengule Ameerika Ühendriikides. Amet oli ette kirjutanud tööandjale tööle tagasi võtta istumisstreigist osa võtnud ja selle järgi vallandatud töölised. Kõrgem kohus toonitab oma otsuses, et kuigi töolistel on õigus streikida, ei ole neil siiski õigust vägivaldseteks toimusteks ja vabrikute okupeerimiseks. Eelkäsitletud otsusega on tunnustatud õigusevastaseks radikaalse tööstusharu organisatsiooni kardetavaim relv — istumisstreik. Wagner-Acti eeskujul on taolisi seaduseandlike korraldusi pandud kehtima ka üksikutes osariikides. Mõningais neist seadustest on tunnustatud ebaausateks toiminguteks tööandja poolt ka spioonide kasutamine töökohal.

Tööaeg, laste töö, palgad.

Töötingimuste õiguslikuks aluseks olid algselt üksiktöölepingud, millised nüüd on piiratud ja sätitud kollektiivlepingutega. Seni kui tööline organiseerimatult ja üksikult seisis oma

leivaisa vastu, oli tema võime märksa nõrgem kui ettevõtjal, nii et viimane võis suvaliselt määratleda töötingimused, arvestades vaid võistlusolukorda tööturul. Tänapäeval on Ühendriikide töolistel seaduseandlikult kindlustatud ja kohtute poolt tunnustatud kollektiivlepingute õigus. Selle tulemusena tööandja on minetanud oma mõjuvõimust palju töolistele. Töötingimuste kindlaksmääramine, mis varem kuulus üksnes tööandjale, on Wagner-Act'iga ja vastavate osariikide seadustega antud kutseühingute kätte, kes seda tööandjatega jagavad. Juba enne praegust seaduseandlust, milline kindlustab kutseühingute õigusliku seisundi, püüdsid üksikute osariikide seadused töötingimusi korraldada. Alust selleks nähti osariikidele kuuluvas politseivõimus. Kui seesuguste seaduste kehtivuse vastu kohtuis vaideldi, siis tehti seda lähtudes põhiseaduslikult tagatud lepingu vabaduse piiramise seisukohast. Nii tunnustas kõrgem kohus ühe osariigi seadust, mis piiras tööaega kaevandustes 8-le tunnile ainult selle pärast, et töökaevandustes on eriti ohtlik ja selle normimine kuulub politseiliste ülesannete hulka. Naiste keheline erinevus ja nende kaitse vajadus leidis samuti kõrgema kohtu poolt tunnustamist kui küllaldane põhjus politseivõimu rakendamiseks nende kaitseks.

Ometi tunnustati põhiseaduse vastaseks, osariigi kompetentsi ületamiseks, seadus, mis piiras tööpäeva pagaritööstuses 10-le tunnile. Kõrgem kohus leidis, et leiva kvaliteet ei sõltu tööpäeva pikkusest ja et töö pagaritööstuses ei olevat nii hädaohtlik, et tarvitseks rakendada politseivõimu lepinguvabaduse piiramiseks. Laste töö oli küll üksikuis osariikides seaduseandlikul teel korraldatud, selle üleliiduline sättimine äpardus aga kõrgema kohtu vastuseisu tõttu. Isegi seaduse, mis üleriigilises ulatuses piiras laste tööd üksnes transpordi alal, põhjendades seda seadust kaubaliikluse (commerce clause) normimise vajadusega, kõrgem kohus luges tühiseks. Kõrgem kohus leidis, et seaduse eesmärk ei ole transpordi korraldamine osariikide vahel, vaid laste töö kor-

raldamine, mispärast parlamendil puudus õigus asuda selle küsimuse lahendamisele. Sama saatus tabas 1919. aastal seadust, mis püüdis laste tööd piirata sel teel, et ettevõtjaid, kes lapsi alla teatud vanusemäära tööle rakendasid, eriliselt maksustati. Põhjendused olid analoogilised eelmisele otsusele.

Kõrgem kohus tunnistas tühjaks üleliidulised katsed naiste ja alaealiste suhtes palga alammäärade kehtimapanemiseks, leides, et on tegemist naiste lepinguvabaduse lubamatu piiramisega. Samadel põhjustel tunnistati tühjaks ka üksikute osariikide analoogilisi seadusi. Alles 1937. a. märtsis tunnistas kõrgem kohus kehtivaks naiste ja alaealiste palgaalammäärasid sättivad seadused. Puutuvalt lepinguvabaduse põhimõttesse kohus kirjutab nüüd oma motiivis: Mis on vabadus? Ühendriikide põhiseadus ei tunne piiramatut ja kontrollimatut vabadust. Mõistlik ja eseme suhtes sobiv piiramine, mis toimub üldsuse huvides, on lubatav. Kohtu tegevuse senised seisukohad on vanaenenud.

Siitpeale võibki märgata olulist suuna muutust Ühendriikide kohtu tegevuses.

Vaidlusteta on leidnud tunnustamist seaduseandlus, mis korraldas töötingimusi riigi käitistes. Juba 1868. a. määrati riigitöölise tööaeg 8-le tunnile. 1892. a. laiendati neid eeskirju ettevõtjatele-töölisele, kes riigile töötasid. 1931. a. pandi kehtima hanke-

võtjatele riigi poolt väljaantud ehitustöödel töölise palga alammäärad. Hiljem laiendati neid teistele hangetele, pandi kehtima 40-tunnine töönädal, alaealiste töö piiramine ja töötervis- hoiu eeskirjad. Üksikute osariikide seadused näevad ette 8-tunnilist tööpäeva avalikel toil. Üleliiduline töötingimuste korraldamine tööstuslikus töös järgnes alles NIRA'ga. Nimetatud seadus näeb ette tööstusharudes töö ülemmäärasid, palga alammäärasid jne. NIRA kohtu poolt kehtetuks tunnistamise järele tekkinud lünk täideti alles 1938. a. juunis kehtivusse astunud seadusega. See seadus, millele eelnesid ägedad parlamentlikud võitlused, määrab tööaja ülemmäära, palga alammäära ja korraldab alaealiste tööd. Kõigis käitistes, mis tegelevad osariikide vahelise kaubandusega, tööaeg viiakse järk-järgult 40-le tunnile nädalas ja palga alammäär 1939. a. oktoobris 30 cendile ja 7 aasta pärast 40-le cendile. Seadusega asutatakse eriline ametkond, mis koosneb üksikute tööstusharude komiteedest, töölise ja tööandjate esindajate osavõtul, erapooletu eesistumisel. Need komiteed panevadki kehtima palga alam- ja tööaja ülemmäärad. Seadus haarab 11 miljonit töölise ja tema tähtsus ilmneb sellest, et üksikutes osariikides palgad olid ainult 5 senti tunnis. See seadus ei ole veel jõudnud kohtulikule kontrollimisele. Kuid ei ole kahtlust, et pärast murrangut kohtu tegevuses töökaitse alal leiab tunnustamist selle seaduse põhi-seadusepärasus.

Sotsiaalpoliitilisi päevaküsimusi

L. Johanson,

Kuigi tänapäeval elatakse sõjaõhkkonnas, kus relvastumisele tuuakse suuri ohvreid ja peamine tähelepanu on suunatud riigikaitsele, siiski ei saa seisma jätta muud tegevust ega ignoreerida kodanike igapäevast elu tema puudustega, mis kõrvaldamist vajavad, ja tarvidustega, mis täitmist peavad leidma. Tänapäeva ühiskondliku elu aluseks on kord: seda korda luuakse ja säilitatakse majandusliku, haridusliku ja sotsiaalse elu otstarbeka ja nõuetekohase korraldamisega. Ei saa siis ka praeguses õhkkonnas kusagil riigis asuda seisukohale — kõik muud ülesanded jäägu kõrvale, kõik jõud tuleb pü-

hendada sõja ettevalmistusele. Sest — elu peab käima oma harilikku rada. Seda nõuab juba kord.

Seepärast näeme, et leiavad arutamist ja lahendamist ka sotsiaalsed küsimused, isegi veel suuremal määral kui varem.

Sotsiaalsel ja majanduslikel põhjustel Itaalia asub teostama maareformi, sama oodatakse Poolas.

Rahvusvahelise tööbüroo andmeil on 15. märtsist 1938. a. kuni 15. märtsini 1939. a. ratifitseeritud 57 konventsiooni. Aruanded näitavad, et kõigis riikides tegeldakse sotsiaalsete uuendustega, töökaitse ja sotsiaal-

kindlustuse väljaarendamisega. Isegi Jaapanis, muidugi ka Saksamaal. Töölise keskel kestab võitlus oma õiguste ja elutingimuste parandamise eest kõigil aegadel.

Eestis on praegu akuutseks küsimuseks

SOTSIAALKINDLUSTUSE ULATUSE LAIENDAMINE.

See on juba vana küsimus. Eestis on sotsiaalkindlustus seni kahjuks nii ulatuseliseks kui ka alaliselt liig piiratud. Kuna siin on domineerivad poliitiliselt alalhoidlikud põllumajanduslikud ringkonnad, siis ei ole sotsiaalkindlustus mõnekümne aasta jooksul näidanud muud arengut kui ainult seda, et 1912/17. a. seadused viidi tööinspeksiooni ja kindlustusnõukogu poolt ellu, see on, seaduse alla arvati ka väikekäitised.

Eesti on ka ainuke riik, kus maksab veel eks-vene sotsiaalkindlustusseadus, mis on antud Nikolai II poolt ja täiendatud Kerenski poolt. Sellepoolest oleme erand.

Ka Kaubandus-tööstuskoda omas tegevusaruandes märgib, et tähtsaimaks sotsiaalpoliitiliseks küsimuseks, mida koda on korduvalt arutanud, tuleb kahtlemata pidada haiguskindlustusküsimust.

Aastate jooksul see küsimus on ikka uuesti uuesti päevakorrale kerkinud ja koda on pidanud korduvalt läbi vaatama ja oma seisukoha avaldama selle õige kaugele ulatava küsimuse kohta. K.-tööstuskoda märgib, et seni ei ole ükski paljudest väljatöötatud haiguskindlustuse seaduse eelnõudest leidnud vabariigi valitsuse ega asjast huvitatud ringkondade poolehoidu ja nii on küsimus lõplikult lahendamata tänapäevani...

Nii see ka on.

Seni ei ole jõutud küsimusega eelnõust kaugeemale. On tekkinud kõigepealt mitmesuguseid arvamisi ja seisukohti — ulatuse kohta. Kellele laiendada seadust: kas ka põllutöölisele, majateenijatele, äriteenijatele? Ja kuidas seda teha? Ei ole veel seigust selle kohta, kuidas on Eesti oludes kõige otstarbekohasem haiguste vastu kindlustada põllutöölisi. Ei ole ka selge, kuidas tegelikku ellu rakendada haiguskindlustust majateenijate suhtes, kuigi seda üldiselt peetakse tarvilikuks. Ka äriteenijate kindlustamise korralduse kohta on erinevaid arvamisi. Siis vabatahtlikult kindlustamise küsimus — keda ja kuidas, see pole veel lõplikult selgunud. Daanis on teostatud rahvakindlustus. Meil on seda mõnel pool soovitatud. Esialgu on see küll meile muusika kaugete mägede tagant.

Lahkarvamisi ja eriseisukohti, mis ristlevad, on avaldatud ka haigekassa konstruktsiooni kohta: kuidas korraldada valitsemisorgane ja kes sellest osa võtaksid?

Ka on mitmesuguseid arvamisi tulude suhtes, isegi väga kummalisi: kõneldakse 6 asemel 4 protsendist, millega küll haiguskindlustuse teostamine halvataks.

Niisugune on olukord praegu, kus ajalehed toovad suurte ja rasvaste pealkirjade all teateid, mis on väga kõlavad: Haiguskindlustuse reform teostamiseks. Muudatused, mis ühes või teises seaduses tehakse, ei tähenda alati reformi. Kui tähele panna

kõiki seisukohti, mis haiguskindlustuse kohta avaldatakse, siis ei julge meie küll praegu ennustada, kuidas kõik välja kujuneb: kas reformiks või reaktsiooniks. Tahaksime reformi, seda vajab tegelik elu. Ja ootame reforme, püüdes omalt poolt teha mis me suudame, et see teostuks. Ja peagi teostuks.

Töölise poolt on esirinnale nihutatud INVALIDSUSE, VANADUSE JA PEREKONNA KINDLUSTAMISE KÜSIMUS.

Seda on isegi hädalisemaks peetud kui haiguskindlustuse seaduse muutmist. Sest tööinvalidid ja vanad on õigusteta ja eluülpidamiseta. Iga uus tööpäev toob uusi invalide ja igapäevaga vananeb ka tööline.

Kaub.-tööstuskoda aruane ütleb, et invalidsuse, vanaduse ja perekonna kindlustamise küsimuses piirduti esialgu põhimõtteliste aruteludega, mis üldiselt kandis vastavale seaduslikule korraldusele soodsat meeoleolu. Silmas pidades küsimuse suurt tähtsust ja ulatust, ei tuleks rutata seaduse elluviimisega, vaid kõikidele vastavatele asutustele ja ringkondadele tuleb anda aega küsimuse põhjalikuks ja üksikasjaliseks kaalumiseks, leiab Kaub.-tööstuskoda.

Ja aeg venib: ühele aastale järgneb teine. Ning piirdatakse vaid valge laeva — invaliidide, vanade ja perekondade kindlustamise seaduse — ootamisega. Nüüd loeme, et enne teostatakse muudatused haiguskindlustusseaduses ja siis tuleb järg teiste kindlustusseaduste kätte.

Vististi tuleb seda sotsiaal-kindlustusseadust veel õige kaua oodata, kuigi seda parem oleks, mida varem see tööliste eluline vajadus rahuldamisest leiab.

Sotsiaalseaduseandlusele, sotsiaalkindlustuse ja töökaitsete teostamisele, üldse töötajate parandamisele on määrav tähtsus tööliste organiseeritud jõul, kutseühingutel.

KUTSEÜHINGUD ON ÜMBERKORRALDAMISEL.

Üle aasta on sellest tagasi, kui anti uus seadus. Asja avaldati normaalpõhikirjad. Sellest ajast peale, kui keskkliidu juhatus tagandati, on kutseühingute õigustes ja ülesannetes paljudgi muudetud, nende funktsioone ja esindust piiratud. Osa funktsioone on üle läinud Tööliskojale. Töötülide lahendamisel on kutseühingud välja lülitatud, samuti kutseoskuse organitest osavõtmise õigus on neilt ära võetud. Kutseühingud on siiski tegutsenud.

Seaduse järgi võib ühe kutseala või töoharu kohta ühes ja samas piirkonnas olla ainult üks kutseühing. Töövõtjate kutseühingu võivad asutada seitse ja rohkem töövõtjat, kes on vähimalt 24 aastat vanad, tegutsenud oma kutsealal või töoharus vähimalt kolm aastat ja on hääleõiguslikud kodanikud.

Neid võimalusi ei tuleks mitte kasutada ühel või teisel kildkonnal või huviringkondadel seniste kutseühingute kõrvale uute ühingute asutamiseks, vaid normaalne ja õige on, kui senised kutseühingud jäävad edasi tegutsema, muidugi uue seaduse alusel, selleks endale registreerides uued põhikirjad.

Sel seisukohal on asunud ka seaduse andja, kes dekreeidi teise ossa on võtnud eeskirja, mille järgi töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seaduse jõustumisel tegutsevad töövõtjate kutseühingud ja nende liidud, kes selle seaduse või selle alusel antud määruste nõudeile ei vasta ega end siseministri poolt määratud tähtjaks vastavalt ümber ei korralda, lõpetavad tegevuse nende põhikirjas ettenähtud korras.

Seepärast senised ühingud peavad endid ümber registreerima, ilma et neid likvideeritaks ja nende asemel seni kõrvalseisnud isikute poolt uued asutataks.

Ka töövõtjate kutseühingute keskliit tuleb

peagi ümber korraldada vastavalt seadusele ja nii, et tegutsema pääseksid seaduses ettenähtud alustel valitud kutseühinglased.

Et kutseühingud võiksid oma ülesandeid täita, selleks on tarvis, et nad muutuksid massiliseks, hõlmates ligilähedalt kõiki oma kutseala töölisi. Ka peab kutseühingutel ja nende liidul olema autoriteet, mida ta omab tegevusega, mida juhivad tööliste eneste poolt ja eneste keskelt valitud jõud.

Kutseühingute ümberkorraldamine ei võiks omaga kaasa tuua senise iseenesest nõrga jõu killustamist, vaid kutseühingud peaksid kasvama, et täita oma ülesandeid tõhusamini kui seni.

Riigikohtu tegelus

Kas abiraha õnnetuse puhul arvatakse tegelike või kalendri tööpäevade kohaselt?

Heinrich Põld oli Eesti Kiviõli a.-ü. õlivabriku remonttöödele palgatud 16. aug. 1937. a. Tööl 1. novembril 1937. a. sai H. Põld vigastada. Pärast õnnetusjuhtumit töötas ta veel 3 päeva. Enne õnnetusjuhtumit, ajavahemikul 16. aug. 1937. a. — 1. nov. 1937. a., Põld oli töötanud 11 päeva (augustikuus 5 ja oktoobrikuus 6 päeva). Tööõnnetuse tagajärjel H. Põld oli arsti poolt tööst vabastatud kuni 12. jaanuarini 1938. a. Heinrich Põld pöördus palvega Narva üldhaigekassa poole määrata talle Tööst. töö. sead. § 309 p. 1 ettenähtud abiraha kuni 12. jaanuarini 1938. a. Abiraha määramisel tekkis üldhaigekassa ja H. Põldi vahel lahkarvamine tema keskmise päevapalga arvutamise viisi kohta, s. o., kas keskmiseks päevapalgaks arvestada teenitud palga jagatis tegelike tööpäevade arvuga või teenitud palga jagatis kalendri tööpäevade arvuga. 7. jsk. tööinspektori ringkonna kindlustusamet 24. mail 1938. a. asja arutanud ei rahuldanud H. Põldi taotlust.

Haigekassade tegevusest

Kohtla-Järve haigekassa 1938. a. tegevuse ülevaade.

1) Liikmete keskmine arv 1938. a. oli 2135. See arv suureneb suvekuudel 300—500 kassaliikme võrra, kuna talvekuudel uuesti väheneb umbes suvekuude tõusu võrra. Muudatused säärasel määral on tingitud ettevõtte käitiste tööperioodidest. Nii näiteks on ehitus- ja majandusosakonnas suvekuudel elav tegevus, kuid talvekuudel piirub see ainult minimaalse tegevusega.

2) Liikme- ja juuremaksu laekus 1938. a. Kr. 78.324,50, sellest makseti ettevõtetele tagasi Kr. 325,16, seega jäi järele Kr. 77.999,34. Kassaliikmed maksavad liikmemaksu 2% palgast, millele ettevõtte omalt poolt maksab juuremaksu, seega kokku 4%. Kinnituskasude laekumine sünnib korralikult. Maksude üleandmisel viivitusi ette ei ole tulnud, samuti pole teada ka varjamise juhtumeid.

Heinrich Põldi kaebusel arutas asja kindlustusnõukogu 1. osakond, kus kaebus 1. oktoobrist 1938. a. otsusega jäeti tagajärjeta. Sellega ei olnud päri H. Põld, kes andis kaebuse Riigikohtule.

Riigikohus, asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab, et kaebus ei vääri lugupidamist. On kindel ja väljaspool vaidlust, et Heinrich Põld taotleb temale tööst. töö. sead. § 309 p. 1 ettenähtud abiraha maksmist kuni 12. jaanuarini 1938. a., s. o. haiguse abiraha ajavahemiku eest vähem kui 14 nädalat

Sama tööst. töö sead. § 389 ja 391 ja viimase paragraafi saatest § 403 nähtub, et abiraha määramisel esimese 13 nädala eest ei tule keskmise päevapalga arvutamisel arvesse võtta tegelike tööpäevade arvu. Tegelike tööpäevade arv ja keskmise päevapalga arvutamine tööst. töö. sead. § 403 kohaselt võib kõne alla tulla alles alates neljateistkümnendast nädalast arvates. Seega Narva üldhaigekassa arvutamise viis tuleb õigeaks pidada ja kindlustusnõukogu 1. osakonna otsus, kus arutamisel oli küsimus abiraha arvutamise viisi kohta, peab jääma püsima.

(Adm. os. t. 1161 — 1939, ots. 12. V 1939. a.).

1938. a. laekunud liikme- ja juuremaksust kr. 77.999,34 on kulutatud:

	Kr.	%
a) kassaliikmete abistamiseks	45.846,60	58,77
b) perekonnaliikmete „	23.320,85	29,89
c) valitsemiskuludeks	4.392,77	5,63

Haigekassa tegevusele oli 1938. a. I pool ebasoodus.

Et aasta algul alanud kassaliikmete haigestumiste arv näitas pidevat tõusu ja ei esinenud sugugi ajutise nähtusena, millele aprilli- ja maikuus lisandus veel influentsataud, ja et 1938. a. lisaelarve korras ülekantud Kr. 7000.— kõikide kulude katmiseks ei jatkunud, siis oldi sunnitud suurenenud väljaminekute katmiseks 1936. a. saadik kehtinud abiandmise norme kärpima ja haigusalbiraha 15. maist 1938. a. hakkama maksta 3. haiguspäevast alates.

Kassaliikmete abistamise normid 1938. a. oleksid lühidalt järgmised:

Kassaliikmeile. Abieluliste ja perekonnaliikmeid ülalpidavaile kassaliikmeile makseti

haigusabiraha $\frac{2}{3}$ keskmisest päevapalgast ambulatoorsel kui ka kliinilisel ravimisel. Vallalisile kassaliikmeile makseti abiraha $\frac{2}{3}$ keskmisest päevapalgast ambulatoorsel ravimisel ja $\frac{1}{2}$ keskmisest päevapalgast kliinilisel ravimisel. Abiraha makseti välja ainult tegelike vahelejäädud tööpäevade eest. Pühapäevade ja puhkepäevade eest abiraha ei maksetud. 1. jaanuarist kuni 15. maini makseti abiraha alates 1. haiguspäevast ja 15. maist 1938. a. alates kuni käesoleva ajani 3. haiguspäevast.

Tööõnnetusjuhtumite puhul maksetakse abiraha endiselt 1. haiguspäevast alates. Kassaliikme surma korral makseti tema matmiskuludeks 30-kordne keskmine päevapalk.

Perekonnaliikmeile. Kassaosaliste perekonnaliikmed said tasuta arstiabi haigekassa Kohtla-Järve ja Kukruse ambulatooriumides kassa arsti kaudu. Väljaspool kassa piirkonda elutsevaile perekonnaliikmeile tasuti arstimate ja arstiviisitiide arveilt 70%, samuti ka kliinikute ja sanatooriumide arveilt 70%. Perekonnaliikme surma korral makseti matmiskuludeks 20—35 kr. Hambaravi oli perekonnaliikmeile tasuta oma arsti juures. Väljaspool kassa piirkonda elutsevaile perekonnaliikmeile makseti ravikuludest 70%.

3) Kassaliikmete ravimine on ettevõtte käes, mille kohta kassal ei ole võimalik esitada üksikasjalisi andmeid.

4) Haigekassa ülalpidamisel oli 1938. a. jooksul 2 ambulatooriumi perekonnaliikmete raviks ja hambaraviks. Ambulatooriumide kogukulu oli Kr. 6015,64. Oma apteeki ja kolooniaid kassal ei ole. Perekonnaliikmete raviks on kassal leping 1 arstiga, 1 hambaarstiga ja kokkulepe 2 arstiga, 1 õevelskriiga ja 1 apteegiga.

Ambulatooriumide tegevus oli 1938. a. intensiivne. Nii anti arstiabi 1938. a. perekonnaliikmeile:

a) arsti juures kodus	240 korda
b) haige juures kodus	215 "
c) ambulatooriumides	5552 "
d) retsepti oli	5270 "
e) väljatõmmatud hammaste arv	202 "
f) plommitud hammaste arv	824 "

Haigekassal peale ambulatooriumide muid ravi-asutusi ei ole.

Haiged perekonnaliikmed viibisid peaaesjalikult Tartu ülikooli kliinikutes ja mujal haiglates. Nii on 1938. a. perekonnaliikmeile ravi võimaldatud:

a) haiglates ravitud	143 isikut	1581 päeva
b) sanatooriumides	5 "	384 "
c) sünnitusasutustes	92 "	645 "

Üldse 240 isikut 2610 päeva

Perekonnaliikmete ravimisel erinähtusena võiks mainida 1938. a. sügisel erakorraliselt levinud difteeriataudi. Haigekassa kestuse ajal, 16 aasta jooksul, ei ole kunagi nii suurt haigestumist olnud difteeriasse kui see esines 1938. a. lõpu poole. Taudile piiri panemiseks oldi sunnitud osa haigeid riigi kaasabil Rakvere haiglasse transporteerima ja neid seal ravima.

Puudusena haigekassa tegevuses võiks mainida oma maja puudumist.

Haigekassa senised asutused on surutud ettevõtte väga kitsastesse ruumidesse, mis tunduvalt raskendab nende edukat tegevust.

Haigekassa vajaks maja ambulatooriumi, röntgeni- ja hambaravikabineti, sünnitusosakonna, kinise apteegi ruumide, kassateenijate ja arstliku personaali korterite mahutamiseks ning mees- ja naishaigete ravimisele paigutamiseks ja nende ravimisele edasisaamiseks. Viimaseid juhu, kui haigekassa kassaliikmete ravimise enda kätte võtab.

Sotsiaalkindlustus

Narva üldhaigekassa peakoosolekul oli uus juhatus valitud lahtisel hääletamisel. Kindlustusnõukogu tühistas valimise. Haigekassade peakoosolekute otsused peaksid vastama seaduse ja põhikirja nõuetele. Eksimused on väga sagedased.

Vaimutöötajate sotsiaalkindlustust on seni teostatud vaid nende tööalade ja käitiste ulatuses, kes kuuluvad üldise kindlustuse alla. Suur osa vaimutöötajiaist on seni veel kindlustamata. Nende kindlustamise küsimust on arutatud ja nõutud konverentsidel üksikute riikide ja rahvusvahelises ulatuses.

Lastekaitsefondi heaks vallaliste maksustamise küsimus on kaalumisel.

Äriteenijate ja kontoriametnike haiguse, vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamine oli arutusel juulikuus Viljandis peetud äriteenijate liidu koosolekul, kus need seadused tunnistati kiireks

Töökaitse

Kollektiivlepingut on nõudnud Lorupi klaasivabriku töölised. Kuigi meil on olemas kollektiivlepingute seadus, leiab see tööliskonna organiseerimatus tõttu kasutamist vaid üksikutes käitistes ja vähestel tööaladel, kuna arenenud kutseühingulise liikumisega maades on domineeriv just kollektiivleping.

Rahvusvahelisel töökonverentsil 1940. a. Genfis on päevakorras töökaitse järelevalve tööstuses ja kaubanduses, nädala puhkeajad tööstuses ja kaubanduses, õnnetuste vältimise eeskirjad mäetööstuses ja ringhäälingute teenijate õiguste küsimus.

Töö- ja puhkeaja seaduse muutmiseks on oodata seaduse eelnõusid.

Töölisvanemate seadust tahetakse täiendada.

Palgalise puhkeaja pikendamist kontori-teenijatega ühele tasemele nõuavad äriteenijad.

Vaimsel alal töötajate töölepinguseadust ootavad kontorite ja äride teenijad.

Rahvusvahelisi töökonverentse on seni peetud 25, pealeselle erikonverentsid. 1920. a. kuni 1938. a. on riikide poolt ratifitseeritud 837 konventsiooni. 15. märtsist 1938. a. kuni 15. märtsini 1939. a. on ratifitseeritud 57 konventsiooni, neist üle kahe kolmandiku väljaspool Euroopat: Uus-Meremaal 22, Põhja-Ameerika Ühendriikides 4 ja Brasiilias 5.

See on tõenduseks, et töökaitse ja sotsiaalkindlustus tungib edasi mitte ainult Euroopas, vaid ka teistes maailmajagudes.

40-tunnilise töönädala lõpp Prantsusmaal.

Prantsusmaal on möödunud aasta novembris ja käesoleva aasta märtsis kehtima pandud korraldustega tehtud tegelikult lõpp 40-tunnilisele töönädalale, kuigi prantsuse tööminister deklareeris viimasel töökonverentsil, et 40-tunnilise töönädala põhimõtet püütakse säilitada ja viimaseaegsed dekreedid on ajutise iseloomuga ja erakordsetest olukordadest tingitud. Novembri dekreedid võimaldasid töötada üle 40 tunni nädalas, kuid iga töötund üle 40 tunni loeti ületunniks ja käis 25%-lise lisatasu alla. Märtsi dekreedid muutsid olukorra halvemaks. Käitistes, mis töötavad riigikaitseks, lubati töötada kuni 60 tundi nädalas. Üle 40 tunni tehtud tundide eest makseti kõigest 5—15% juure.

Uuema dekreediga kindlustati 60-tunniline töönädal teistes tööstusharudes. Üle 40 tunni eest ei makseta enam ületunnitasa. Alles pärast 45. töötundi hakatakse maksma 5% ületunnitasa. Ületunnitasa on nii väike, et see ei pidurda töötaja pikendamist tööandjate poolt. Pealeselle on olemas ligi 400.000 töötut.

Avalikes asutustes ja käitistes on olukord veel halvemaks tehtud. Tööminister seletas töökonverentsil, et polevat õiglane tööaega lühendada ühtlaselt tööstustöölisele ja vaimsel alal töötajatele, kuna viimaste töötingimused olevat kergemad kui rasketel ja elukardetataval aladel tegutsevatel töölistel.

Prantsuse kutseühingute keskliit avaldas selle dekreeidi väljakuulutamisel teadaande, milles öeldakse, et tööloikond saab aru riigikaitse huvideist ja vajadustest, kuid dekreetide teostamisel ja arutamisel on tööloikonnast mööda mindud. Arvesse on võetud peamiselt tööandjate huvisid, kellele kasud suurenevad sõjatööstuse õitsedes.

Töötasu

Suvitöölise palk Riigi Statistika Keskbüroo andmeil oli üle riigi keskmiselt kuus kuus meestel: 1930. a. — 33,60, 1931. a. — 27,20, 1932. a. — 21,90, 1933. a. — 19,50, 1934. a. — 22,70, 1935. a. — 26,20, 1936. a. — 30,90, 1937. a. — 38,10, 1938. a. — 39,80 ja 1939. a. — 41,60 kr.; naistel: 1930. a. — 25,00, 1931. a. — 20,70, 1932. a. — 16,50, 1933. a. — 14,70, 1934. a. — 16,60, 1935. a. — 18,40, 1936. a. — 22,30, 1937. a. — 27,10, 1938. a. — 30,20 ja 1939. a. — 32,20 kr.; karjastel: 1930. a. — 19,60, 1931. a. — 16,10, 1932. a. — 13,20, 1933. a. — 11,80, 1934. a. — 13,30, 1935. a. — 14,60, 1936. a. — 16,70, 1937. a. — 19,80, 1938. a. — 22,00, 1939. a. — 23,70 kr.

Suve jooksul teenisid tänava mehed 257 kr., naised 196 kr. 20 s. ja karjased 126 kr. 80 senti. Võrreldes töö hulga ja elumaksumusega on suvitöölise palgad väikesed.

Tervishoid

Narva saab haigla, Narva linnavalitsus on rentinud Kreenholmi vabrikult haiglahoone, kuhu võib mahutada 150 voodit. Hoone on renditud 12 aastaks — aastarendiga 7800 kr. (650 krooni kuus). Linn teeb hoones remondi ja muretseb tarvilise sisseade.

Kavatsuste kohaselt hakkaksid uut haiglat Narvas kasutama ka põlevkivitööstused, välja arvatud Kiviõli, kes oma haiged mahutaksid Rakvere haiglasse.

Rakvere haigla tuleb 80 voodiga, seega väiksem kui varem kavatsatud.

Tallinna keskhaigla on väljaehitamisel. Kavatas on ka lastehaigla ehitamine. Kuna lastehaigla järele on pealinna tungiv tarvidus, siis tuleks selle kavatsuse teostamist küll kiirustada.

Teistest haiglatest tuleb laiendamisele Haapsalus Lääne maahaigla, kuna Paidesse ehitatakse Järva maahaigla.

Missugused masinad Eestis põhjustavad õnnetusi, selle kohta toob Eesti Töölise Kindlustusühingu andmeil ülevaate „Kaitse Ennast“ nr. 4. Selle järgi on esikohal: puutööstuses — puu-ketassaed (kreissaed), siis puu-hövelmasinad, puu-freesmasinad, käärid, lihvimismasinad, kaatrid j. t.; tekstiilitööstuses — kudumisteljed, ketrusmasinad (eriti selfaktorid), siis kraasmasinad, poolimismasinad jne.; metallitööstuses — metalltreipingid, rauastantsid ja -pressid, metallpuurmasinad j. t.; paberitööstuses — traatmasinad ja puukoormismasinad; murdudes ja kaevandustes — pressid; kehakattetööstuses — puhastusmasinad; polügraafiatööstuses — tiigelpressid, mitmesugustes tööstustes — smirgelkäiad, transmissionid ja veovärk, käiad j. t.

Tööõnnetuste arv noorte, kuni 19 a. vanuste, töölise hulgas näitab tõusu: 1930. kuni 1934. a. oli tööõnnetuste läbi vigastatuist kuni 19 a. vanuseid noori 6,7%, 1935. a. 5,9%, 1936. a. 6,7 ja 1937. a. 9%. „Kaitse Ennast“ peab siin põhjuseks noorte vilumatust ja nende kiiremat väsimist, mille tõttu tähelepanu kiiremini nõrgeneb kui täiskasvanud töölisel. Teisteks põhjusteks peetakse noorte töölise eriharrastusi vaba aja veetmisel, mis ei soodusta järgmiseks tööpäevaks väljapuhkamist. Märgitakse ka noorte uudishimu. Soovitatakse enne otsese töö juure paigutamist noori tutvustada käitise tööprotsessiga, eriti juhtides tähelepanu selle ohtlikele külgedele. Ka tuleks juba koolides tervishoiu küsimusi puutuvates tundides noori aegsasti tutvustada tööõnnetuste ohuga. Ka tuleb noortöölisele selgeks teha, et otsarbetu riskimine pole mingi julguse väide, vaid lausa lollus. Kui noor tööline rakendatakse masinale tööle, on tarviline, et talle usaldatakse laitmatult kaitsevahenditega varustatud masin. Noorele töölisele tehku kehtivad hoiatused esmajoones selgeks, et masina käigu ajal selle puhastamine on otse kuritegu. Noortele korraldatagu eriloenguid.

Peale praktiliste näidete ja eeskirjade on otstarbekas noortele töölistele demonstreerida ka neid tööriistu, mis on põhjustanud õnnetusi, ja näidata neile, kust on otseselt õnnetus juhtunud. „Kaitse Ennast“ nõuab, et tõusvale tööõnnetuste sagedusele noorte hulgas pöörataks tõsist tähelepanu.

Trahhoomi seisundist Eestis kirjutab „Eesti Arsti“ nr. 8—1939. a. O. Kuriks, muuseas märkides, et 1920.—1922. a. jooksul oli silmakliiniku 6673 silmahaige seas mehi 3449, naised 3284, neist trahhoomihaigeid mehi 269 ehk 7,86%, naised 389 ehk 12%; üldiselt on trahhoomihaigeid 658 ehk 9,86%. Umbes 15 a. pärast pole trahhoomihaigete suhe ülikooli silmakliinikus mitte palju muutunud. 1935. a. oli silmakliinikus 5054 silmahaige seas trahhoomihaigeid 447 ehk 8,8%; 1936. a. leiti 4851 silmahaige seas trahhoomihaigeid 421 ehk 8,7% ja 1937. a. oli 4717 silmahaige seas trahhoomihaigeid 443 ehk 9,3%.

Rahvaarvu vähenemine Prantsusmaal sunnib valitsust otsima vastuabinõusid. Tänavu on esimesel kolmel kuul võrreldes eelmise aasta sama aja abimeeste arv vähenenud 6 prots. ja sündimuste arv 1%. Aastas sureb Prantsusmaal 30.000 inimest enam kui sünnib. Praegu tuleb Prantsusmaal iga 8 mehe ja naise kohta, kes üle 55 aasta vanad, 10 last, kes alla 11 a. vanad. 50 aasta pärast tuleb iga 11 rauga kohta vaid 3 last ja siis peab rahva arv langema 25 prots.

Sündimuse ärahoidmine on peamiselt tahtlik, eriti jõuka kihi keskel. Talupojad jälle kardavad lastehulka seepärast, et siis tuleb varandust laste vahel jagada. Seepärast valitsus muudab pärandusseadust. Ka antakse abiellujatele ja lasterikastele perekondadele toetust. Karistust abortide eest suurendatakse.

Mitmesugust

Töökohustust soovitab „Uus Eestis“ ü. Maramaa. Põhjus — tööjõudude puudus põllutöös. Tahetakse noorust rakendada positiivsesse töösse. Leitakse, et kui töökohustus viib meie mittetöötajaid noori vahetusse ühendusse kehalise tööga ja põllutöoga, siis oleks sel peale praktilise tulemuse ka suur kasvatuslik tähtsus.

Võib-olla, et mõnel pool tõesti on põllutööhooajal töölistest puudust tunda, aga see ei põhjusta veel töökohustuse sisseseadmist. Ei või ka töökohustusel olla loodetavat positiivset ja kasvavat tähtsust, nagu loodetakse. Töökohustust on kasutanud diktaatoririigid peamiselt sõjaliste ettevalmistuste otstarbeks. Töökohustuse teostamine võib tuua ka selle kohustastele väga suuri raskusi, paisata nende elu segi, nagu teeb seda iga sundmobilisatsioon.

Põllutööliste küsimus annab ennast lahendada ilma töökohustusega.

Lastega perekondades on raskusi korteri leidmisel. Ajalehtedes on märgitud juhtumeid, kus perekonnale korter üldeldakse üles laste pärast. Lastega perekondadele ei tahetagi kortereid üürida, eelistatakse vallalisi ja lasteta perekondi.

Abielunaised töötagu oma perekonnas ja oma majapidamises, nõudis hiljuti Läti rahaminister Valdmans ühel nõupidamisel. Eriti peaksid välisest tööst loobuma kõrgemate riigi- ja omavalitsusametnike naised, samuti ka kõrgemapalgaliste eraametnike naised. Minister avaldas lootust, et need ministriumini ametnikud, keda see puudutab, sellest ka järelsedu teevad. Nõupidamisel leiti, et neid seisukohti ei saa rakendada vabakutseliste suhtes. Eraldada tuleksid ka juhtumid, kus elutingimused teevad paratamatuks mõlema abielupoole teenistuse.

Kõrgemapalgaliste ametnike vallandamisega riigi- ja omavalitsuse teenistusest tahetakse luua töövõimalusi neile, kes seda tõesti eluüldpidamiseks vajavad.

Abieluliste hoolekande kohta on Riigikohutu poolt seletatud (Adm. t. 210 — I, 28), et hoolekandeseadus ei näe ette, et hoolekande kohustust, mis vallale langes abitarvitaja alalise elukoha järgi hoolekandeseaduse § 119 põhjal, oleks lubatud üle kanda teisele vallale, kuhu abitarvitaja pärast abitarvitavuse seisukorda sattumist elama asus. Kuid abitarvitaja naisisiku abiellumise tõttu teiselt omavalitsuselt abi tarvitanud meesisikuga vajab abiandmine ümberkorraldamist.

Eestis on soovitatud soetada esimese järgu toiduainete ja tarbeasjade tagavarasid. Eriti suhkrut, soola, petrooleumi ja küünlaid. Tagavarasid soetatakse ka teistes riikides. Nii soovitab Inglise valitsus muretseda tagavarasid liha- ja kalakonservidest, jahust, suhkrust, kuivikutest ja konservitud piimast.

Tekstiilkaupa Saksamaalt hakatakse Eestisse tooma. Kuna tolle ei alandata, siis ei too see siseturul kaubahinna langust, küll aga piirab töövõimalusi. Saksamaalt kavatakse tuua 100 tonni puuvillast ja kunstsiidriit ning 10 tonni niiti. See avaldaks otsest mõju Eesti vabrikute töömahule. Töösutrite ühing ütleb oma märgukirjas, et säärase kontingendi andmisel tuleb loovutada kudumise osa Saksa töölistele ja Eesti tekstiiltöölised kaotavad töö. 100 tonni moodustab ümarguselt 1 milj. meetrit riidet, mille tagajärjel 400—450 töölist kaotab aastase töö.

Ei ole kahtlust, et Saksamaalt nii suurel määral tekstiilkaupade toomine mõjub langeselt Eesti tööliste olukorrale, mis juba praegugi on raske, eriti tekstiiltööstuses.

Nii suurel määral tekstiilkaupade sissevedu sündivad põllumajanduslike saaduste väljaveo huvides. Seega uus ohver põllumajandusele, mille toetamiseks rahvas peab kandma õige suurt juuremaksu koorat. Põllumajanduse huvides hoitakse ka siseturul põllusaaduste — leiva, piima ja liha — hind kõrgemal kui see tarvitseks olla.

Surmas viinaga lapse. Paides suri 4-aastane poisike, kellele onu oli viina jootnud. Ta 6-aastane vend, kellele onu ka viina oli annud, pääsis eluga.

Slaavlaste arv Euroopas kasvab. 1930. a. oli romaani grupis 24,4 prots., germaani — 30 ja slaavi grupis 35 prots. üldisest Euroopa rahvastikust. Praegu on slaavlaste juba

45,6 prots. Euroopa rahvastiku üldarvust. Slaavlasti on umbes 226 miljonit inimest. Kõige suuremat kasvu näitavad Slovakkia ja Karpaadimaad. Teisel kohal on Poola. Ka Nõuk. Vene rahvad näitavad jõudsat kasvu.

Ujuvad puhkekodud. Nõuk. Venes on pandud Volgal, Kamal, Dnjepril ja teistel suurematel jõgedel liikuma laevad-puhkekodud, kus on mugavad saalid, lugemistoad ja teised ruumid. Laevalagi on moodustatud „ujuvaks plaaziks“. Reis Volgal kestab umbes kuu aega. Laev peatub reisijate soovil kõigis tähtsamais linnades ja kaunimates kohtades. Peatuskohtadel korraldatakse ekskursioone. Sellaseid puhkekodusid liigub ka Valgemere-Balti kanalis ja Moskva-Volga kanalis. 1938. a. veetis sääraustes puhkekodudes oma suvepuhkeaja 220.000 töolist, teenijat, üliõpilast ja sõjaväelast. Tänavu oli kavas 500.000 inimese suvitamine laevadel.

Kehalise kasvatusel alal Nõuk. Venes tegelevad kutseühingud suurte tagajärgedega. Ühes riigivalitsusega kulutasid kutseühingud selleks otstarbeks 1938. a. üle poole miljardi rubla. 18. juulil oli Moskvast võimlemispaarad, millest võttis osa 40.000 sportlast. Kutseühingud on spordiliikumise viinud massidesse. 89-1 kutseühingulisel spordiseltsil on kümneid tuhandeid spordiringe ja komandosid, hulk staadione ja harjutusplatse, basseine ja mänguplatse. Riigis on sajad staadionid, 58 füüsilise kultuuri hoonet, 500 basseini, 6000 suusajaama jne. 1939. a. esimesel poolel võttis kutseühingute spordivõistlustest osa umbes 2 miljonit inimest. Iseäranis suur menu on kergejõustikul, võimlemisel ja jalgpallil. Ka alpinism leiab järjest enam harustajaid — 1938. a. 20.000 inimest. Kaukaasia, Altai ja Tjän-Schani mäeharjadel on 50 mägi-laagrit 14.000 inimesele.

Maareform Itaalias. Sitsiilias on käsil maareform, mida tahetakse teostada 10 aasta jooksul. Kõik suurmaapidamised omandatakse riigi poolt, kes need siis jaotab väiketalu-deks 20.000 talupidajale. Nii tuleb jaotamisele 1,2 miljonit aakrit maad. Reform läheb riigile maksma 26 miljonit naelsterlingit.

Laste hotell avatakse Londonis. See oleks esimene sellane hotell maailmas. Hotellis leiaks peavarju osagi neist koolilastest, kes tulevad asumaadest ja väljastpoolt Londonit ja kelle paigutamine perekondadesse teeb raskusi. Laste hotellis võivad peatuda vaid need täiskasvanud, kes saavad lapsi.

Lasteaed 100-aastane. Esimese lasteaia asutus kuulus pedagoog Froebel ligi sada aastat tagasi Blankenburgis Saksamaal. Selle lasteaia 100 aasta juubelit pühitsetakse tuleval aastal.

40.000 inimest hukkus autoõnnetustel Põhja-Ameerika Ühendriikides 1939. a. Tänavu arvatakse autoõnnetusi vähem tulevat, umbes 30.000 hukkunuga aasta kohta, kuna autode sõidukiirus on piiratud 75 kilomeetriga tunnis. Autojuhid ja omanikud suurelt jaolt ei arenda lubamata kiirust. Ka kontrollib politsei hinnata, kas masin, pidurid ja signaalitorud on korras.

Piipu tarvitajate naiste arv Inglismaal kasvab järjest. Piip läheb naiste juures moodi. Inglise tubakavabrikandid püüavad naiste maitsele vastu tulla ja on turule saatnud erilisi tubakasorte naiste tarvis, aga ka moodsaid, piltidega ja ilustustega piipe.

Rahvalugemine Indias on 1941. a. Eelmisel rahvalugemisel 1931. a. oli Indias 352 miljonit inimest. Rahvalugejaid mobiliseeritakse 2 miljonit.

Toitu kirikus jagatakse Liverpoolis. Püha Andrease kirik oli rahvast tühi. Siis otsustas kiriku eestseisja kõigile kirikuskäijale anda einet, mis koosnes apelsinist, kanamunast, kohvist ja saiast. Nüüd on kirik alati rahvast täis.

Euroopa kullatagavarad on mahutatud suurel määral Ameerikasse. Juunikuus voolas Euroopast Ameerikasse kulda 250 miljoni dollari eest.

Kirjandus

Sotsiaalküsimusi käsitlevast kirjandusest Eestis kirjutab pikema ja üksikasjalisema ülevaate A. Kaelas „Akadeemia“ nr. 4 (juunikuu) 1939. a. A. Kaelas ütleb, et sotsiaalküsimused laiemas mõttes, eriti aga töökaitse- ja sotsiaalkindlustus kui omaette distsipliinid, on paaril viimasel aastakümnel teinud läbi kiire ja pöördelise arengu, omades tänapäeva sotsiaalses elus sellise tähtsuse, et osutub laiemale üldsuselegi mõeldavaks nende probleemidega tutvumine, nende arutamine ja nende nõuete arvustamine. Sotsiaalpoliitika ei ole ega saagi olla meie ajal enam ainult kehvastiku asi, vaid see on kujunenud riigi üld- ja majanduspoliitika lahutamatuks osaks; teissugune seisukoht pole mõeldav enam üheski kultuurriigis. Kõik see nõuab, et neid küsimusi tunneksid ka kõik teised kihid ja eriti just intelligents. kel ju on kui mitte alati suundaandev, siis vähimalt seda viimistlev ja teostav tähtsus riigielus. Kahjuks aga peab A. Kaelas oma kokkupuudete, loetud ajaleheartiklite ja kuulnud kõnede ning vestluste põhjal tõde-ma, et laiem üldsus ja imelikul kombel just eriti valdav osa meie intelligentsist on sotsiaalküsimusist üsna vähe teadlik, igatahes palju vähem kui arenenum osa meie kehvastikust (vanemad ja arenenumad kutseühingute tegelased ning töölisvanemad). Sellane olukord ei ole normaalne, kuigi see on meie olusid arvestades mõistetav. Sest esiteks, ütleb A. Kaelas, on kehvastik sotsiaalküsimusist kõige otsemalt ja elulisemalt huvitatud ning teiseks on juba kolme aastakümne jooksul tehtud kehvastikus vastavat selgitustööd küll kutseühingute ja nende liitude, küll haigekassade ja Eesti Haigekassade Liidu, küll kehvastikul baseeruvate poliitiliste parteide ja viimasel ajal ka töövõtjaskonna kutsekodade poolt. Seni Eestis ilmunud sellealane kirjanduski on oma valdavas enamuses määratud kehvastikule.

Edasi käsitleb A. Kaelas seni Eestis sotsiaalpoliitika, sotsiaaltatistika, kutseühingulise liikumise, kaitseorganisatsiooni, töötervis-

hoiu, tööõnnetuste, kutschaiguste, noor- ja naistööliste, tööõiguse ja sotsiaalkindlustuse kohta ilmunud ajakirju, brošüüre ja raamatuid.

Kokku võttes leiab A. Kaelas, et sotsiaalküsimuste kohta on meil ilmunud terve rida eritrukiseid ja rohkesti kirjutusi ning artikleid ajakirjades ja ajalehtedes, kuid täiesti söödis on nende küsimuste põhjalikum teoreetiline käsitus. Kuna meie aga ei saa jätta tähele panemata kaasaegset sotsiaalreformide kiiret arengut ülemaailmses ulatuses, vaid tahestatmata peame sellega sammuma teatud määral käsikäes, siis on paratamatus, et sotsiaalküsimused võetakse põhjalikumale teoreetilisele käsitlele, sest vastasel korral võivad paljudki hädavajalised sotsiaalreformid jääda laiemale üldsusele ja eriti intelligent-sile arusaamatuks ja eluvõõraiks. Sotsiaalreformide ei saa „ehitada õhku“, vaid enne nende teostamisele asumist peab laiem üldsus olema teadlik ja veendunud nende vajalusest.

Soovitame meie kuukirja lugejatele, et nad loeksid ülaltsiteeritud kirjutust „Akadeemia“.

„Akadeemia“ üksiknumbri hind on 70 s.

EHL teateid

Eesti Haigekassade Liidu korraldusel peetakse laupäeval, 9. septembril, ja pühapäeval, 10. septembril 1939. a., algusega kell 10 homm., Kutseesinduste Kodu, Kompanii t. 2, Tartus,

Haigekassade päev.

Päevakord:

- 1) Avasõna — EHL esimees Karl Lukk.
- 2) Viimaseid andmeid haigekassade tegevusest — Riigi Statistika Keskbüroo referent Konstantin Raud.
- 3) Ravi korraldamisest haigekassades

SISU: 1) Kas ringkonna, vabriku või kutseala haigekassa — K. Lukk. 2) Mootorisõiduki juhtide tööaja küsimus — Aug. Gustavson. 3) Töölis perekonna majapidamine ametliku uurimise alusel — L. Johanson. 4) Tööõiguse arengust Ameerika Ühendriikides — I. Rebane. 5) Sotsiaalpoliitilisi päevaküsimusi — L. Johanson. 6) Riigi-kohtu tegelus. 7) Haigekassade tegevusest. 8) Sotsiaalkindlustus. 9) Töökaitse. 10) Töötasu. 11) Tervishoid. 12) Mitmesugust. 13) Kirjandus. 14) EHL teated.

L. Johanson

SOTSIAALKINDLUSTUS

Hind 10 senti

Eesti Haigekassade Liit, Tallinn, Pärnu mnt. 41, kort. 3, II korral, kino „Kungla“ peal.

Tel. 448-35.

Vastutav toimetaja Karl Lukk. Tegevtoimetaja L. Johanson. Väljaandja Eesti Haigekassade Liit.
Ilumise aeg 16. augustil 1939. a.

Tall. E. Kirj.-Uh. tr., Pikk 2. 1939

—sotsiaalkindlustuse juhataja Peeter Margna.

4) Eksimused haiguskindlustusseaduse vastu — vanem tööinspektor Johannes Põllupüü.

5) Kindlustusametite tegevus ja seadus — EHL juhataja liige Voldemar Luksep.

6) Praktilisi küsimusi haigekassade asjaajamise ja arvepidamise alalt — Tartu üldhaigekassa asjaajaja Karl Lukk.

7) Eraametnike ja vabakutseliste sotsiaalkindlustus — vandeadv. Johannes Mard.

8) Sotsiaalkindlustuse arengu suund — EHL sekretär Leopold Johanson.

9) Hammaste ravi ulatus haigekassades — dr. Johannes Valdmann.

10) Sotsiaalsete olude mõju tuberkuloosile ja haigekassade tähtsus selle vastu võitlemisele — dr. Artur Paomees.

11) Töölisvanemate ja kutseühingute ülesandeid sotsiaalkindlustuse ja töökaitse alal — Tartu üldhaigekassa juhataja liige Oskar Kooplus ja L. Johanson.

Igale referaadile või mitmele korraga järgnevad läbirääkimised.

Haigekassade päevast osavõtjatele on Teedeministeeriumi poolt lubatud kasutada raudteel 33% sõiduhinnaalandust normaaltariifi täispileti hinnast raudtee meesijate- ja pagasiveo tariifi nr. 189 § 21-a (RT 1939, 35, 259) alusel.

Iga haigekassade päevale sõitja peab ostma lähtejaamas kongressipileti.

Sõitja peab enne tagasisõidu alustamist oma sõidupileti laskima varustada Eesti Haigekassade Liidu templiga, ilma milleta pilet ei ole tagasisõiduks kehtiv.

Tagasisõidu alustamisel tuleb pilet esitada jaama piletikassasse tagasisõidu ronginumbri ja kuupäeva märkimiseks. Pileti esitamisel, mil need andmed on peale märkimata, loetakse see maksvusetuks.

EHL juhatus.